

อุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซกับการละเมิดแรงงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่: กรณีศึกษา

แบรนด์ TEMU 2022 - 2024

THE E-COMMERCE INDUSTRY AND LABOR RIGHTS VIOLATIONS UNDER THE
NEOLIBERAL ECONOMIC SYSTEM: A CASE STUDY OF TEMU (2022-2024)

สุดฤทัย อินคำ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

อุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซกับการละเมิดแรงงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่: กรณีศึกษา
แบรนด์ TEMU 2022 - 2024

สุดฤทัย อินคำ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE E-COMMERCE INDUSTRY AND LABOR RIGHTS VIOLATIONS UNDER THE
NEOLIBERAL ECONOMIC SYSTEM: A CASE STUDY OF TEMU (2022-2024)

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(Diplomacy and International Relations)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

การค้นคว้าอิสระ

เรื่อง

อุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซกับการละเมิดแรงงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่:

กรณีศึกษา แรอนด์ TEMU 2022 - 2024

ของ

สุดฤทัย อินคำ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์จิตร์ชัย เอกปัญญากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์)

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ศิวพล ชมภูพันธ์)

ชื่อเรื่อง	อุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซกับการละเมิดแรงงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่: กรณีศึกษา แปรนด์ TEMU 2022 - 2024
ผู้วิจัย	สุดฤทัย อินคำ
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีปลั่ง

บทคัดย่อ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล อุตสาหกรรม E-Commerce เติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ Temu แพลตฟอร์มสัญชาติจีนที่ขยายตลาดโลกได้ในเวลาอันสั้น ด้วยการใช้เทคโนโลยี AI และ Big Data บริหารห่วงโซ่อุปทานเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เบื้องหลังความสำเร็จกลับพบปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในจีนที่ต้องเผชิญกับสภาพการทำงานไม่เป็นธรรม การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์กรณีของ Temu ระหว่างปี 2022-2024 ภายใต้กรอบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ แนวคิดห่วงโซ่อุปทานโลก และสิทธิแรงงาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารจากแหล่งข้อมูลภาษาไทย อังกฤษ จีน ผลการวิจัยพบว่า Temu ใช้แรงงานราคาถูกในพื้นที่เสี่ยง เช่น เขตซินเจียง ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีการใช้แรงงานบังคับ อีกทั้งยังอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น กฎหมาย De Minimis ของสหรัฐฯ ทำให้ปัญหาละเมิดสิทธิแรงงานยังคงอยู่ในระดับโครงสร้าง สะท้อนให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานในห่วงโซ่อุปทานระดับโลก

คำสำคัญ: เสรีนิยมใหม่, ห่วงโซ่อุปทาน, สิทธิแรงงาน

Title	THE E-COMMERCE INDUSTRY AND LABOR RIGHTS VIOLATIONS UNDER THE NEOLIBERAL ECONOMIC SYSTEM: A CASE STUDY OF TEMU (2022-2024)
Author	SUDRUTAI INCOME
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2024
Advisor	Associate Professor Sipim Sornbanlang

บทคัดย่อภาค

In the era of the digital economy, the E-Commerce industry has grown rapidly. Temu, a Chinese-based platform, has swiftly expanded into global markets by leveraging AI and Big Data to manage its supply chain, cut costs, and enhance operational efficiency. However, behind this success lie serious concerns about labor rights violations, particularly among Chinese workers subjected to unfair working conditions. This study analyzes the case of Temu from 2022 to 2024 through the lens of neoliberal economic theory, global supply chain dynamics, and labor rights. A qualitative research approach was employed, using document and content analysis based on sources in Thai English and Chinese. The findings reveal that Temu relies on low-cost labor in high-risk areas such as Xinjiang, where allegations of forced labor persist. Moreover, the platform benefits from loopholes in international regulations, such as the U.S. De Minimis rule, which enables the import of goods from opaque supply sources. These structural issues highlight how the neoliberal economic model, when combined with advanced technology, can drive economic growth while undermining fundamental labor rights across global supply chains

Keywords: Neoliberalism, Supply chain, Labor Rights

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจาก รศ. ดร. พิมพ์ ศรีบัลลังก์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ องค์ความรู้ คำแนะนำ แนวคิด และเทคนิคการทำวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผลงานในครั้งนี้ให้ดำเนินไปอย่างมีทิศทาง และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตลอดจน คณะกรรมการทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่หลากหลายมุมมอง จนนำไปสู่การพัฒนาผลงานให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นขอขอบคุณครอบครัว ที่เป็นกำลังใจสำคัญมาโดยตลอด และขอขอบคุณ คุณ คณิต จุลพงษ์ ที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และเป็นแรงผลักดันสำคัญตลอดระยะเวลาของการ การศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากปราศจากความช่วยเหลือจากทุกฝ่าย งานค้นคว้าอิสระฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้

สุดฤทัย อินคำ

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐาน.....	3
1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.5 ขอบเขตการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ทฤษฎีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ Neoliberal Economic	7
2.2 จีนในห่วงโซ่อุปทานโลก	13
2.3 Labour Rights กับเศรษฐกิจแพลตฟอร์มในจีน	14
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	20
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	24
3.1 การออกแบบการวิจัย (Research Design)	24
3.2 แหล่งข้อมูล (Data Sources).....	25
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis).....	26
3.4 ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย.....	26
บทที่ 4 ผลการศึกษา	28
4.1 อุตสาหกรรม E-commerce แปรนด์ Temu ในประเทศจีน ภายใต้บริบทของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่.....	29
4.2 การละเมิดสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของแบรนด์ TEMU ในจีน	39
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	47

5.1 สรุปผลการวิจัยที่สำคัญ	47
5.2 อภิปรายผลในกรอบทฤษฎีเสริมใหม่และสิทธิแรงงาน	48
5.3 ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	52

สารบัญรูปภาพ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด	21
ภาพประกอบ 2 การดาวน์โหลดแอป Temu ทั่วโลก.....	31
ภาพประกอบ 3 การดาวน์โหลดส่วนแบ่งของแอปช้อปปิ้ง Temu 14 กรกฎาคม 2023	32
ภาพประกอบ 4 การเปรียบเทียบดัชนีอุตสาหกรรมและ CSI 300 ปี 2024	33
ภาพประกอบ 5 ส่วนแบ่งการจัดส่งขั้นต่ำจาก Temu และ Shein เมื่อเทียบกับสัดส่วนอื่นๆ.....	36
ภาพประกอบ 6 ตารางภาชี้นำเข้าของสหรัฐอเมริกาที่จ่ายโดยบริษัทค้าปลีกในปี 2022.....	38
ภาพประกอบ 7 การประท้วงของผู้ค้าส่งที่ขายสินค้าบนแพลตฟอร์มของ Temu	41

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญ

เศรษฐกิจในอดีตเคยถูกขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรมการผลิตในโรงงาน การค้ารูปแบบดั้งเดิม และมีแรงงานเป็นหลัก แต่เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเริ่มก้าวหน้ามากขึ้น อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิตมากขึ้น จึงทำให้โลกธุรกิจเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ได้อย่างเต็มรูปแบบ

Temu คือแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซได้กำเนิดขึ้นจากประเทศจีน ภายใต้การบริหารของบริษัทแม่คือ PDD Holdings (เดิมคือ 拼多多) ซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ที่จดทะเบียนในหมู่เกาะเคย์แมนและมีสำนักงานใหญ่อยู่ในดับลินเมืองหลวงของไอร์แลนด์ Temu เปิดตัวอย่างเป็นทางการครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนกันยายนปี 2022 ก่อนจะเร่งขยายตลาดไปยังออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี เนเธอร์แลนด์ สเปน รวมถึงสหราชอาณาจักร หลังจากนั้นยังขยายเข้าไปในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และล่าสุดในปี 2024 ก็ได้เข้าสู่ตลาดลาตินอเมริกาและแอฟริกา โดยเปิดตัวในแอฟริกาใต้ช่วงต้นปี (Feng, 2024)

หนึ่งในหัวใจสำคัญที่ทำให้ Temu ประสบความสำเร็จและเป็นที่พูดถึงกันอย่างรวดเร็วคือกลยุทธ์การตลาดที่ใช้สโลแกนว่า “Shop like a billionaire” หรือ “ช้อปปิ้งแบบเศรษฐีพันล้าน” เพื่อโฆษณาว่าผู้ใช้สามารถซื้อของได้มากมายในราคาที่ถูกลงได้อย่างเหลือเชื่อ รวากับว่ามีเงินไม่จำกัด ทั้งนี้ Temu ใช้โฆษณาอย่างหนักในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการซื้อโฆษณาในงาน Super Bowl ปี 2023 ซึ่งเป็นรายการกีฬาที่ค่าลงโฆษณาส่งที่สุดในโลก ทำให้ชื่อ Temu กลายเป็นที่รู้จักในเวลาอันสั้น (Lu-Hai Liang, 2024) แต่สิ่งที่ทำให้ Temu แตกต่างจากแพลตฟอร์ม E-Commerce อื่นๆ คือรูปแบบการดึงดูดลูกค้าด้วยเกมและกิจกรรมบนแอป หรือที่เรียกว่า gamification ภายในแอป Temu มีฟีเจอร์หมุนวงล้อ (spin-the-wheel) เพื่อชิงของรางวัล เกมปลูกต้นไม้รับคุกกี้ daily gift box โปรโมชันเวลา (time-limited deals) และระบบชวนเพื่อนแชร์ลิงก์เพื่อสะสมแต้ม ทั้งหมดนี้ออกแบบมาเพื่อกระตุ้นวงจร dopamine reward loop ให้ผู้ใช้รู้สึกสนุกและกลับมาใช้งานแอปได้บ่อยขึ้นอีกทั้งยังเพิ่มโอกาสในการซื้อสินค้า (Sun, 2024)

จากทั้งหมดนี้จึงเห็นได้ว่า Temu ไม่ได้เป็นเพียงร้านค้าออนไลน์ธรรมดา แต่ยังเป็นแพลตฟอร์มที่ผสมผสานการขายของราคาถูก การแข่งขันที่เข้มข้นเป็นอย่างมากในตลาดโลก กับ

เทคนิค gamification ที่ดึงดูดผู้บริโภค จนสามารถสร้างโอกาสทางธุรกิจภายใต้โมเดลธุรกิจแบบจีนที่เปิดกว้างต่อการแข่งขันและการลงทุน แต่กลับเกิดการตั้งคำถามในด้านของแรงงานและการตรวจสอบสภาพการทำงาน Temu ไม่ได้แค่ขายสินค้าราคาถูก แต่ยังพัฒนาฟีเจอร์ gamification ให้ผู้บริโภคเล่นเกมสะสมแต้ม แครดลิงก์เชิญเพื่อน เพื่อเร่งยอดขาย แข่งขันดีตลาดอเมริกาและยุโรป โมเดลการเติบโตของ Temu ที่มีจุดเด่นคือ การลดต้นทุนให้ต่ำจากการเลือกใช้แรงงานราคาถูกหรือแรงงานที่อยู่ในเงื่อนไขไม่เป็นธรรมในโรงงานจีน ที่ต้องทำงานล่วงเวลา 60-80 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพียงเพื่อให้ได้เงินพอเลี้ยงครอบครัว หรือในบางกรณี ถึงขั้นมีข้อกล่าวหาเรื่องการใช้แรงงานบังคับ เช่น ในเขตซินเจียงที่มีการบังคับชนกลุ่มน้อยอยู่ภายใต้การทำงานผลิตฝ้ายและสิ่งทอ โดยสินค้ากว่า 30% ที่ผลิตในเขตนี้มีความเชื่อมโยงกับแรงงานบังคับ และถูกส่งผ่านห่วงโซ่อุปทานของ Temu ไปยังผู้บริโภคตะวันตก (O'Dell, 2023)

อีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้สินค้าและห่วงโซ่อุปทานของแพลตฟอร์ม E-Commerce ยักษ์ใหญ่จากจีน เช่น Temu และ Shein แทบไม่ถูกตรวจสอบเรื่องการใช้แรงงานภายใต้มาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คือการที่อาศัยช่องโหว่ทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในมาตรา De Minimis ตามกฎหมายศุลกากรสหรัฐอเมริกา ที่อนุญาตให้นำเข้าสินค้าที่มีมูลค่าต่ำกว่า 800 ดอลลาร์สหรัฐต่อการจัดส่ง โดยไม่ต้องเสียภาษีและไม่ถูกตรวจสอบศุลกากรอย่างเข้มงวด ผลลัพธ์คือในปี 2022 เพียงปีเดียว มีสินค้ากว่า 685 ล้านชิ้น ที่หลั่งไหลเข้าสู่ตลาดทำให้มาตรการอย่าง UFLPA หรือ Uyghur Forced Labor Prevention Act ที่ถูกออกแบบมาเพื่อป้องกันการนำเข้าสินค้าจากแรงงานบังคับ ไม่สามารถบังคับใช้ได้เต็มที่ เนื่องจากสินค้าเหล่านี้หลุดจากการตรวจสอบหรือการติดตามย้อนกลับที่เพียงพอโดยตรง นี่จึงกลายเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับแพลตฟอร์มเหล่านี้ สามารถขนส่งสินค้าเข้าสหรัฐอเมริกา โดยไม่ต้องถูกตรวจสอบถึงที่มาที่ไปของแรงงานในการผลิต ส่งผลต่อความโปร่งใสและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่อุปทานอย่างชัดเจน

Temu ที่เพิ่งเริ่มได้รับความนิยมขึ้นมาใหม่ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ แต่ในขณะเดียวกัน แบรนดเหล่านี้กลับมีข่าวออกมาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิแรงงานอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าจ้างต่ำเกินไป ชั่วโมงทำงานที่มากเกินไปเกินมาตรฐาน หรือแม้แต่การใช้แรงงานบังคับในบางพื้นที่ของจีน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเริ่มตั้งคำถามกับตัวเองว่า สุดท้ายแล้วเบื้องหลังของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่ผลักดันให้สินค้าถูกลงและแข่งขันกันอย่างดุเดือดนี้ มันเกิดอะไรขึ้นกับสิทธิและคุณภาพชีวิตของคนทำงานกันแน่ ที่สำคัญ จากการค้นคว้าพบว่างานวิจัยที่พูดถึงแบรนดที่โด่งดัง อย่าง Shein มีอยู่ไม่พอสอดคล้อง ทั้งเรื่องกลยุทธ์การตลาด ความรวดเร็วของแฟชั่น และปัญหาห่วงโซ่อุปทานที่ไม่เป็น

ธรรม แต่พอเป็น Temu ซึ่งก็เป็นแบรนด์อีคอมเมิร์ซสัญชาติจีนเหมือนกัน กลับยังมีข้อมูลเชิงลึก และงานวิจัยยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่ Temu กำลังเติบโตเร็วมากในตลาดโลก และเริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค รวมถึงตัวผู้วิจัยเองที่ก็ใช้แอปนี้ซื้อของบ่อยก่อนจะเริ่มทำการศึกษาร้านนี้ นั่นจึงเป็นจุดที่ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นช่องว่างขององค์ความรู้ และอยากศึกษาลึกลงไปกว่า Temu ในฐานะแบรนด์อีคอมเมิร์ซน้องใหม่ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่นั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานบ้าง เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนทั้งในฐานะคนเรียนรู้เชิงวิชาการ และในฐานะผู้บริโภคที่อยากรู้ว่าตัวเองกำลังสนับสนุนอะไรอยู่

การศึกษาร้านนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้เห็นว่า เศรษฐกิจดิจิทัลที่ถูกสร้างมาว่าทำให้คนเข้าถึงตลาดโลกได้ง่ายขึ้น แท้ที่จริงแล้วกลับสร้างปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานในหลายมิติ ทั้งการทำงานล่วงเวลา การจ่ายค่าจ้างต่ำกว่ามาตรฐาน หรือแม้กระทั่งการใช้แรงงานบังคับ เพื่อให้ผู้บริโภคซื้อของได้ถูกลง ในขณะที่คนทำงานกลับละเมิดสิทธิ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ซึ่งส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีเสรีภาพในการดำเนินงาน เปิดตลาดเสรี เน้นการแข่งขัน การสร้างกำไรสูงสุดในเวลาอันสั้น โมเดลเช่นนี้จึงเปิดโอกาสให้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซอย่าง Temu สามารถใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจที่มุ่งลดต้นทุนผ่านการใช้แรงงานราคาถูก หรือแม้แต่แรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน โดยไม่มีมาตรการกำกับดูแล การเลือกศึกษาเฉพาะกรณีของ Temu จึงมีนัยสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจ รูปแบบใหม่ของการละเมิดสิทธิแรงงาน ที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัลภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ และในขณะเดียวกันยังเป็นการวิเคราะห์แนวโน้มของแพลตฟอร์มน้องใหม่ที่กำลังขยายอิทธิพลอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีศักยภาพในการก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมอย่างรุนแรงหากขาดการตรวจสอบ

1.2 คำถามวิจัย

อุตสาหกรรม E-Commerce และแพลตฟอร์มดิจิทัลแบรนด์ Temu ในประเทศจีน ที่เติบโตภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิแรงงานตลอดห่วง ะหว่างปี 2022 - 2024 ได้อย่างไร?

1.3 สมมติฐาน

มุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิตและการดำเนินงานผ่านการใช้ Digital labor และโครงสร้าง Supply chain ที่เน้นแรงงานราคาถูก เพื่อเพิ่มผลกำไรสูงสุด ซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิแรงงานใน

ประเทศจีน โดยเฉพาะในรูปแบบของการจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่ามาตรฐานตามกฎหมายกำหนด และการบังคับให้แรงงานทำงานเกินชั่วโมงที่กฎหมายแรงงานจีนอนุญาต ในช่วงปี 2022 – 2024

1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.4.1 เพื่อศึกษาอุตสาหกรรม E-Commerce ในประเทศจีน โดยเฉพาะแบรนด์ Temu ในบริบทของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และโครงสร้างการจ้างแรงงานของ Temu ในช่วงปี 2022 – 2024

1.4.2 เพื่อศึกษาการละเมิดสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของแบรนด์ Temu ระหว่างปี 2022 – 2024

1.5 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้จะมุ่งเน้นไปที่ช่วงเวลา ระหว่างปี 2022–2024 โดยจะวิเคราะห์การเติบโตของแบรนด์ Temu ในตลาดโลกภายใต้โมเดลธุรกิจที่ดำเนินการภายใต้การบริหารบริษัทแม่อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) ในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อให้ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และผลกระทบต่อรูปแบบ Digital labor และ Supply chain ที่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิแรงงาน

1.5.2 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษามุ่งเน้นไปที่ประเทศจีน เนื่องจาก Temu มีฐานการผลิตและการจัดการ Supply chain อยู่ในหลายพื้นที่ของจีน โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานในประเทศนี้ได้รับความสนใจจากหลายองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งในเขตโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปและในเขตชนชั้นที่ยังมีข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการใช้แรงงานบังคับในการผลิตสินค้าหลายประเภทที่ส่งออกไปยังประเทศต่างๆ

1.5.3 ขอบเขตเนื้อหาการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ต่อการละเมิดสิทธิแรงงานในอุตสาหกรรม E-Commerce ผ่านการใช้ Digital labor และการจัดการ Supply chain ของแพลตฟอร์ม Temu ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของบริษัทแม่อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) ในประเทศจีน โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการลดต้นทุนเพื่อเพิ่มผลกำไรกับปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงาน ทั้งในเรื่องการทำงานล่วงเวลาเกินกว่ามาตรฐานที่กฎหมาย

แรงงานกำหนด การจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และการใช้แรงงานบังคับ โดยเฉพาะในส่วนของห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องกับเขตซินเจียง ซึ่งมีข้อกล่าวหาเรื่องการใช้แรงงานบังคับจากชนกลุ่มน้อยอุยกูร์ (Uyghur) เพื่อให้เข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ Digital labor และ Supply chain ที่เอื้อให้เกิดการละเมิดสิทธิแรงงานได้อย่างเป็นระบบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจในกลยุทธีการเติบโตของอุตสาหกรรม E-Commerce จีน ผ่านกรณีของ Temu ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มน้องใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและกลยุทธีด้านราคาที่ถูกลง เพื่อแข่งขันในตลาดโลก การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ การจัดการ supply chain และการใช้ digital labor ของ Temu จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นภาพและเข้าใจแนวทางเชิงเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่จีนผลักดันมากขึ้น สามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการวางแผนหรือนโยบายด้านเศรษฐกิจ การค้า หรือกิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของ Temu จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงานด้านแรงงาน และองค์กรสิทธิมนุษยชนเข้าใจรูปแบบการละเมิดสิทธิแรงงานที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการแข่งขันด้านต้นทุน และเรียนรู้วิธีป้องกันไม่ให้สถานการณ์ดังกล่าวลุกลามไปยังอุตสาหกรรมอื่นหรือประเทศอื่น ๆ

อีกประเด็นที่สำคัญคือ งานวิจัยนี้จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้บริโภคทั่วไป ที่อาจไม่ได้ตระหนักว่าการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าราคาถูกจากแพลตฟอร์มออนไลน์นั้นเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับเงื่อนไขการทำงานและคุณภาพชีวิตของแรงงานใน supply chain ทั่วโลก เมื่อผู้บริโภคมีข้อมูลมากขึ้น ก็จะสามารถพิจารณาได้รอบด้านยิ่งขึ้นว่า ตนเองกำลังสนับสนุนโมเดลธุรกิจแบบใด และอาจเลือกซื้ออย่างมีจริยธรรมได้มากยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด การทำความเข้าใจ Temu ในขณะนี้ ยังอาจช่วยเป็นพื้นฐานสำหรับหน่วยงานรัฐหรือองค์กรเอกชนที่จะพัฒนาแนวนโยบาย หรือเครื่องมือคุ้มครองแรงงานและมาตรฐานการผลิตระหว่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงช่วยเสริมสร้างแนวคิดด้านความยั่งยืน และให้รับมือกับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของแพลตฟอร์มจีนในตลาดโลก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นการละเมิดสิทธิแรงงานที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรม E-Commerce โดยเฉพาะในกรณีของแบรนด์ Temu ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลน้องใหม่ที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2022 – 2024 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ Temu ยังเป็นตัวอย่างสำคัญของการใช้ Digital labor และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ผ่านกลไกแพลตฟอร์ม เพื่อแข่งขันในด้านต้นทุนในตลาดโลก

ในบทนี้จึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 นำเสนอแนวคิดทฤษฎี เสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ซึ่งได้อธิบายหลักการของระบบเศรษฐกิจที่เน้นให้กลไกตลาดทำงานอย่างเต็มที่ โดยรัฐมีการลดบทบาทลง เปิดเสรีการค้า และมุ่งลดต้นทุนแรงงานเพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน แม้ในกรณีของจีนจะมีบริบทโครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมที่แตกต่างจากประเทศเสรีนิยมประชาธิปไตยในตะวันตก แต่ก็ยังเห็นได้ชัดว่ามีการนำหลัก neoliberal บางส่วนมาปรับใช้ เพื่อเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ และดึงดูดทุนต่างชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่อธิบายสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการขยายตัวของแบรนด์ในจีน

ส่วนที่ 2 นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ Global supply chain โดยวิเคราะห์แพลตฟอร์มจีน ในฐานะตัวแทนธุรกิจรูปแบบใหม่ที่ไม่ถือครองโรงงานผลิตเอง แต่ใช้บทบาทแพลตฟอร์มที่เป็นตัวกลางในการควบคุมเครือข่ายผู้ผลิต (suppliers) ด้วยการกำกับผ่านข้อมูลอัลกอริทึม ทำให้สามารถกดราคาลงได้อย่างมาก ซึ่งต่างจากรูปแบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมดั้งเดิม ทั้งนี้การจัดการห่วงโซ่อุปทานผ่านแพลตฟอร์มเช่นนี้จึงได้กลายเป็นหัวใจสำคัญ

ส่วนที่ 3 กล่าวถึงแนวคิด Labour Rights โดยเน้นการวิเคราะห์ว่าชีวิตและความเป็นอยู่ของแรงงานได้ถูกกระทบและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรภายใต้โมเดลธุรกิจใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยอัลกอริทึมและการจ้างงานแบบ outsource ซึ่งแรงงานจำนวนมากในจีนต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบการผลิตที่ไม่มีความมั่นคง ขาดหลักประกันด้านรายได้หรือสวัสดิการที่ชัดเจน ทั้งนี้ยังมักเผชิญกับการจำกัดสิทธิพื้นฐานตามมาตรฐานแรงงานสากล การที่ Temu พึ่งพาระบบนี้จึงสะท้อนถึงการ

เปลี่ยนโครงสร้างแรงงานจากโรงงานอุตสาหกรรมแบบเดิมไปสู่แรงงานที่กระจายอยู่ในการค้าปลีก ซึ่งถูกกำกับด้วยมาตรฐานและเงื่อนไขจากแพลตฟอร์มระดับโลก อันอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิแรงงานหรือการทำให้คุณภาพชีวิตของแรงงานอยู่ในสถานะที่เปราะบางมากขึ้น

การแบ่งเนื้อหาในบทนี้จะช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมที่เป็นระบบ โดยเฉพาะในประเด็นซับซ้อนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ การจัดการห่วงโซ่อุปทานผ่านแพลตฟอร์ม และสิทธิแรงงาน Labour Rights การวางโครงสร้างเช่นนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นลำดับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์กรณี Temu ได้อย่างชัดเจนในบทต่อ ๆ ไป

2.1 ทฤษฎีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ Neoliberal Economic

แนวคิดเสรีนิยมใหม่ หรือที่มักเรียกกันว่า Neoliberalism เป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจการเมืองที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในทศวรรษ 1970 เมื่อแนวทางแบบเคนส์หรือ Keynesian ที่เน้นการแทรกแซงของรัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจได้อีกต่อไป ในเวลานั้นนักเศรษฐศาสตร์ และนักปรัชญา โดยเฉพาะกลุ่มที่รวมตัวกันใน Mont Pelerin Society ภายใต้การนำของ Friedrich von Hayek และ Milton Friedman ได้พยายามผลักดันแนวคิดใหม่ ที่เน้นการปลดปล่อยพลังของตลาดเสรี

หัวใจของเสรีนิยมใหม่คือ การเชื่อมั่นว่าความเป็นอยู่ของผู้คนจะดีขึ้นที่สุด ถ้าแต่ละคนและธุรกิจได้มีเสรีภาพเต็มที่ในการประกอบการภายใต้ระบบที่ปกป้องสิทธิในทรัพย์สินเอกชนอย่างเข้มแข็ง เปิดกว้างให้ตลาดและการค้าเสรีเป็นตัวจัดสรรทรัพยากร รัฐในแนวคิดนี้ไม่ได้หายไป แต่จะต้องเน้นไปที่การสร้างเงื่อนไขเพื่อที่จะให้ตลาดทำงานได้ หากตลาดยังไม่มีในเรื่องไหน รัฐก็มีหน้าที่สร้างมันขึ้นมา อย่างเช่น การทำให้เรื่องน้ำ การศึกษา หรือแม้กระทั่งสุขภาพกลายเป็นตลาดได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องลดบทบาทการเข้าไปแทรกแซงผลของตลาดให้มากที่สุด เพราะว่ารัฐไม่มีข้อมูลพอจะเดาราคาในตลาดได้ถูกต้อง และจะถูกผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มบิดเบือน

อย่างไรก็ตาม เสรีนิยมใหม่เองก็เต็มไปด้วยความย้อนแย้ง เพราะแม้จะพูดถึงการลดอำนาจรัฐ แต่ก็ยังต้องพึ่งพารัฐที่แข็งแกร่ง พร้อมจะใช้กำลังเพื่อปกป้องทรัพย์สินเอกชนและการทำสัญญา และในทางปฏิบัติ หลักการเหล่านี้มักถูกนำไปใช้เพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มทุนมากกว่าที่จะกระจายประโยชน์ให้คนส่วนใหญ่ ในที่สุด เสรีนิยมใหม่จึงไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเศรษฐกิจที่มุ่งแต่ตลาดเสรีเท่านั้น แต่ยังเป็นโครงการทางการเมืองเพื่อฟื้นฟูอำนาจและผลประโยชน์ของชนชั้นนำ

ทางเศรษฐกิจ หรือที่ Harvey เรียกว่าเป็น project to restore class power มากกว่าที่จะเป็นอุดมการณ์อันบริสุทธิ์เพียงเรื่องการแข่งขันและเสรีภาพส่วนบุคคล (Harvey, A Brief History of Neoliberalism, 2005)

2.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ว่าด้วยแนวคิดเสรีนิยมใหม่และผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และแรงงาน ในส่วนที่สอง เป็นการพิจารณากรณีศึกษาอุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซจีนภายใต้การเติบโตในระบบเสรีนิยมใหม่

2.1.2 เสรีนิยมใหม่และผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และแรงงาน

ในวรรณกรรมส่วนแรกเริ่มจาก แนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในระบบเศรษฐกิจ โดย David Harvey (2005) ในหนังสือ A Brief History of Neoliberalism ที่ได้ให้คำจำกัดความไว้ได้อย่างชัดเจนว่า เป็นทฤษฎีที่ได้เสนอว่าความเป็นอยู่ของมนุษย์จะดีขึ้นที่สุดหากปลดปล่อยเสรีภาพในการประกอบการส่วนบุคคลภายใต้กรอบที่ปกป้องสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล ตลาดเสรี และการค้าเสรี โดย Harvey อธิบายเพิ่มเติมว่า รัฐยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างและรักษาโครงสร้างที่เอื้อต่อการทำงานของตลาด เช่น การรักษาเสถียรภาพค่าเงิน ระบบศาล ตำรวจ และการใช้กำลังเพื่อบังคับสัญญา แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องลดการแทรกแซงในกลไกราคาให้มากที่สุด ผลที่เกิดขึ้นคือ ตลาดเสรีไม่ได้เป็นแค่เป็นกลไกจัดสรรทรัพยากร แต่ได้กลายเป็นโครงสร้างที่กำกับชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านแรงงาน การบริโภค และสวัสดิการสังคม (Harvey, A Brief History of Neoliberalism, 2005)

งานถัดมาเป็นหนังสือ The Discourse of Neoliberalism: An Anatomy of a Powerful Idea ที่สามารถช่วยขยายภาพทางวาทกรรม โดยอธิบายว่า เสรีนิยมใหม่นั้นไม่ใช่เป็นเพียงนโยบายเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังฝังตัวอยู่ในวิถีคิดและการพูดถึงสิ่งที่ควรจะเป็นในสังคม จนทำให้การลดค่าแรง การจ้างงานไม่มั่นคง และการแปรรูปบริการสาธารณะกลายเป็นเรื่องที่ถูกยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะความจำเป็นเพื่อความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเสรีนิยมใหม่ได้สร้างบรรทัดฐานใหม่ให้กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม (Springer, 2016)

ในมิติของโครงสร้างอำนาจ Terry Hathaway (2020) ในบทความ Neoliberalism as Corporate Power ได้อธิบายว่า เสรีนิยมใหม่นั้นไม่ได้เป็นเพียงการลดบทบาทรัฐแบบทั่วไป แต่กลับเป็นการเปิดทางให้บรรษัทขนาดใหญ่สามารถรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง

ได้อย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน โดยอาศัยการผ่อนคลายกฎระเบียบ (deregulation) การค้าเสรี (free trade) และการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินแบบเข้มงวด ทำให้บริษัทมีอำนาจต่อรองกับแรงงานและกับรัฐในหลายประเทศได้อย่างมหาศาล (Hathaway, 2020)

เรื่องต่อมาคือ ผลกระทบต่อแรงงานยิ่งเริ่มจะชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อ เขียนโดย Formby et al. (2024) ได้วิเคราะห์ผ่านกรณีศึกษาจากหลายภูมิภาค เช่น บังกลาเทศ อินเดีย และจีน ในบทบรรณาธิการ “The Global Disappearance of Decent Work?” ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าภายใต้นโยบายเสรีนิยมใหม่ การจ้างงานกลับกลายเป็นงานเปราะบาง (precarious work) ที่ขาดหลักประกัน ทั้งในด้านรายได้ ความมั่นคง และสุขภาพ โดยพบว่าการลดมาตรการคุ้มครองแรงงานและการตัดสวัสดิการสังคมเพื่อลดต้นทุน ส่งผลให้แรงงานจำนวนมากตกอยู่ในสภาพเสี่ยงและเหลื่อมล้ำหนักขึ้นยิ่งกว่าเดิม (Adam Formby M. S., 2024)

และงานสุดท้ายคือ บทความ “The logistics of neoliberal slavery: legal production of illegality” ได้เสนอว่า ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่นั้นได้สร้างห่วงโซ่อุปทานที่อาศัยแรงงานราคาถูกซึ่งอยู่ในสภาพที่ถูกกฎหมาย โดยใช้ประโยชน์จากช่องว่างทางกฎหมายของแต่ละประเทศ เพื่อที่จะให้การจ้างงานรูปแบบไม่ถาวร (non-standard contracts) และการเลี่ยงกฎหมายคุ้มครองแรงงานถูกมองเป็น “ความปกติ” ซึ่งสิ่งนี้ได้สะท้อนการที่เสรีนิยมใหม่ไม่ได้เพียงสร้างตลาดเท่านั้น แต่ยังสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ที่เปลี่ยนสิ่งผิดจริยธรรมให้กลายเป็นเรื่องถูกกฎหมายหรืออย่างน้อยก็เลี่ยงการถูกเอาผิด (Eyáll, Aguilar, & Vázquez, 2022)

เมื่อมองภาพรวมจากงานวิจัยเหล่านี้ จะฉายภาพเห็นได้ว่าเสรีนิยมใหม่ในฐานะแนวคิดและนโยบาย ไม่ได้เพียงแค่จัดระเบียบตลาดให้มีประสิทธิภาพ ตามที่ทฤษฎีเสนอ แต่ยังได้ก่อรูปสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้อต่อการสะสมทุนของบรรษัทขนาดใหญ่ ขณะที่แรงงานส่วนใหญ่ต้องรับภาระในรูปของงานไม่มั่นคง การขาดสวัสดิการ และความเสี่ยงทางสุขภาพหรือชีวิตอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมอุตสาหกรรมยุคแรกๆ ของทุนนิยม

2.1.3 แพลตฟอร์มระดับโลกภายใต้การเติบโตในระบบเสรีนิยมใหม่

ทั่วโลกได้มีการเติบโตแบบก้าวกระโดดตลอดสองทศวรรษที่ผ่านมา ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล การแพร่หลายของอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ ตลอดจนพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปในการซื้อขายออนไลน์ ผลจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลทำให้มูลค่าการค้าออนไลน์พุ่งสูงขึ้น โดยคาดการณ์ว่ามูลค่าตลาด ทั่วโลกจะเกิน 7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2025 (Dixit, 2024) ยิ่งไปกว่านั้น หากรวมถึงการค้าระหว่างธุรกิจกับธุรกิจด้วย จะพบว่ามูลค่า

การค้าอิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลกในปี 2019 ได้สูงถึง 26.7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั่วโลก การเติบโตนั้นได้เพิ่มความสำคัญขึ้นในช่วงวิกฤตโควิด-19 เมื่อมาตรการล็อกดาวน์นั้นได้ผลักดันให้ผู้คนหันมาจับจ่ายทางออนไลน์มากขึ้น การค้าปลีกออนไลน์ทั่วโลกเพิ่มจาก 16% เป็น 19% ของค้าปลีกทั้งหมดในปี 2020 (Development, 2021)

สถานการณ์นี้ส่งผลให้บทบาทของระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ได้นำไปสู่การแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นในระหว่างแพลตฟอร์มยักษ์ใหญ่ในตลาดโลก เพื่อแข่งขันส่วนแบ่งจากผู้บริโภคในภูมิภาคต่าง ๆ กรณีศึกษาที่โดดเด่นนี้ได้แก่ Amazon และ eBay ซึ่งมีรูปแบบธุรกิจและจุดแข็งต่างกัน Amazon ได้สร้างตัวเองให้เป็นแพลตฟอร์มการค้าปลีกที่เน้นผู้บริโภคเป็นศูนย์กลาง มีด้านบริการสมาชิก Prime ระบบโลจิสติกส์ที่โดดเด่น และสามารถรองความเป็นผู้นำในหลาย (Dixit, 2024) และในปัจจุบัน Amazon นั้นถือเป็นผู้ค้าปลีกออนไลน์รายใหญ่ที่สุดของโลก โดยในปี 2023 สหรัฐอเมริกาได้มีส่วนแบ่งประมาณ 37.6% ของตลาด eBay มีส่วนแบ่งประมาณ 3% เท่านั้น (Lauing, 2024) สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของ Amazon เมื่อเทียบกับคู่แข่งรายอื่น ๆ ในตะวันตก และนอกจากนี้ Alibaba ของประเทศจีนนั้นก็ได้กลายมาเป็นผู้เล่นระดับโลกผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ส่วน eBay นั้นแม้ไม่ได้เติบโตเท่าคู่แข่งนั้น แต่ก็ยังรักษาความเป็นผู้นำในตลาดในแบบประมูลและสินค้ามือสอง งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบได้ชี้ว่าแม้ทั้งสามบริษัทจะมีจุดแข็งเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน แต่ความสามารถในการปรับตัวตามความต้องการผู้บริโภค การลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ และรวมถึงการรักษาความเชื่อมั่นของผู้บริโภค คือปัจจัยของความสำเร็จของแพลตฟอร์ม E-commerce ระดับโลก (Dixit, 2024)

ในหนังสือ The Cost of Free Shipping: Amazon in the Global Economy โดย Sathi และ Sprague (2020) ได้ศึกษาการขยายตัวของ E-commerce ข้ามชาติ ในกรณีของ Amazon ในภูมิภาคเอเชียใต้ ว่าการเมืองเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่เปิดทางให้อีคอมเมิร์ซยักษ์ใหญ่ออย่าง Amazon ใช้อำนาจบรรษัทกดค่าแรงและเอาเปรียบแรงงานข้ามชาติในห่วงโซ่อุปทาน และได้อาศัยช่องโหว่กฎหมายแรงงานในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้ได้มาซึ่งราคาแรงงานที่ถูกและสภาพการจ้างงานที่ย่ำแย่ นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับบริบทนิยมที่ถูกกระตุ้นจากสินค้าสงฟรี และราคาถูกภายใต้อีคอมเมิร์ซในระบบทุนนิยมปัจจุบันเป็นผลผลิตจากวิสัยทัศน์เสรีนิยมใหม่ที่ลดทอนบทบาทรัฐและแรงงาน เช่นเดียวกับที่ Amazon ได้รับประโยชน์จากการต่อต้านสหภาพแรงงานและการลดมาตรฐานแรงงานในระดับโลก (Jeb Sprague, 2020)

2.1.4 แพลตฟอร์มจีนภายใต้การเติบโตในระบบเสรีนิยมใหม่

ประเทศจีนถือเป็นตลาดที่มียอดขายการค้าปลีกออนไลน์ในปี 2020 นั้นมีผู้ซื้อกว่า 710 ล้านคน มูลค่า 2.29 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คาดว่าจะเพิ่มเป็น 3.56 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2024 และยิ่งไปกว่านั้น ในปี 2021 จีนสามารถครองแชมป์ตลาด E-commerce ใหญ่ที่สุดด้วยมูลค่าประมาณ 1.5 ล้านล้านดอลลาร์ ที่แซงหน้าสหรัฐอเมริกาได้อย่างชัดเจน และการเติบโตอย่างในทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ความนิยมของการชำระเงินดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Alipay WeChat Pay โดยการสนับสนุนด้านนโยบายและโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศจีน จีนได้ถูกครอบงำโดยไม่กี่แพลตฟอร์มหลัก ได้แก่ Taobao Tmall ของกลุ่ม Alibaba ซึ่งครองตลาดรวมกันประมาณ 50.8% ธุรกิจของ JD.com รวบรวม 15.9% และ 拼多多 Pinduoduo บริษัทแม่ของ TEMU รวบรวม 13.2% (Administration, 2023)

แพลตฟอร์มเหล่านี้ต่างตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจีน ในรูปแบบที่หลากหลายอย่าง Alibaba Taobao Tmall ประสบความสำเร็จด้วยธุรกิจโมเดลตลาดกลาง ที่ผสมผสานผู้ขายรายย่อยกับแบรนด์ใหญ่เข้าด้วยกัน ส่วน JD.com นั้นเติบโตจากการเน้นขายสินค้าเอง ควบคู่กับระบบคลังสินค้าและการจัดส่งที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ Pinduoduo บริษัทแม่ของ Temu มาด้วยกลยุทธ์โซเชียลของอเมริกา ที่เน้นสินค้าราคาประหยัดและซื้อแบบกลุ่มเพื่อรับส่วนลด ในชื่อของ 拼多多 Pinduoduo ในภาษาจีนแปลว่า ร่วมกันซื้อให้มากขึ้น โดยผู้ซื้อจะได้รับราคาที่ถูกลงเมื่อชวนผู้อื่นมาซื้อสินค้าชนิดเดียวกันพร้อมกัน ซึ่งโมเดลนี้อาศัยการแชร์ผ่านโซเชียลมีเดียอย่างเช่น WeChat Tiktok ที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการเติบโตของแพลตฟอร์ม (Sentance, 2024)

นวัตกรรมในอีคอมเมิร์ซจีนไม่ได้จำกัดแค่โมเดลธุรกิจ แต่ยังรวมถึงฟีเจอร์ใหม่ๆ ที่เข้ากับการช้อปปิ้งออนไลน์ ตัวอย่างเช่น การไลฟ์สดขายสินค้า ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจนมีมูลค่าตลาดมาก 4.9 ล้านล้านหยวนในปี 2023 หรือคิดเป็น ประมาณ 31.9% ของมูลค่าการช้อปปิ้งออนไลน์ทั้งหมดในจีน (Ma, 2024) การขายสินค้าผ่านการไลฟ์สดและอินฟลูเอนเซอร์ก็ได้กลายเป็นช่องทางหลักที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการจับจ่าย นอกจากนี้การใช้มือถือก็ถือเป็นช่องทางซื้อขายที่โดดเด่นมากในจีน (Intelligence, 2025) สภาพแวดล้อมที่มีผู้บริโภคที่คุ้นชินกับมือถือและแอปพลิเคชันนั้นส่งผลให้ธุรกิจออนไลน์ของจีนสามารถเข้าถึงผู้ใช้งานมหาศาลและกระตุ้นการซื้อได้ตลอดเวลา แม้ที่ผ่านมาอุตสาหกรรม E-commerce ในจีนนั้นจะเติบโตด้วยอัตราที่สูงมาก แต่อัตราการเติบโตนั้นก็ได้เริ่มชะลอลงบ้างในช่วงหลังเนื่องจากตลาดเริ่มอิ่มตัวในช่วงปี 2022 (Cramer-Flood, 2022)

อย่างไรก็ดีฐานมูลค่าที่ใหญ่มหาศาลทำให้การเติบโตนั้นลดลง แต่ปริมาณการใช้จ่ายออนไลน์ใหม่ ๆ ก็ยังคงมีมูลค่าที่มหาศาลอยู่ดี และนอกจากนี้ บริษัทจีนหลายรายก็ยังเริ่มขยายแพลตฟอร์มออกสู่ต่างประเทศ ซึ่งหนึ่งในกรณีศึกษาที่สำคัญคือแบรนด์ Temu ที่เปิดตัวในสหรัฐอเมริกาในปี 2022 โดยมีบริษัท 拼多多 Pinduoduo แม่หนุนหลัง Temu สร้างชื่อจากสโลแกน Shop like a billionaire หรือช้อปอย่างเศรษฐี ที่สะท้อนแนวทางการให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าราคาถูกจำนวนมากได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายใดใด (Gruet, 2023)

วรรณกรรมในส่วนแรกเริ่มจาก Alibaba ที่เป็นเคสใหญ่สุด งานของ Lourenço et al. (2024) ใน Theories and Practices of the Political Economy in China ได้กล่าวไว้ว่า การเติบโตของ Alibaba นั้นไม่ได้โตเองลอย ๆ แต่เพราะรัฐจีนทำหน้าที่สร้าง “สนามแข่งขัน” ให้มันโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต ปฏิรูปกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือแม้แต่ผ่อนคลายกฎของการลงทุนจากต่างชาติ และนี่คือตัวอย่างการทำงานแบบ neoliberal state ที่ไม่ได้ผลิตสินค้าเอง แต่เปิดสนามให้ทุนเอกชนมาแข่งขันกันเสรี คำว่า “infrastructural capitalism” เป็นคำที่น่าสนใจมาก หมายถึงเศรษฐกิจที่ทุนใหญ่เป็นคนสร้างโครงสร้างระบบย่อยเองเลย เช่น Alibaba สร้างระบบจ่ายเงิน (Alipay), ระบบคลังสินค้า (Cainiao), ระบบโลจิสติกส์ แล้วผู้ค้าเล็กๆ ที่ต้องมาเกาะ ecosystem นี้ ซึ่งพอเป็นแบบนี้ Alibaba ก็ไม่ได้แค่ขายของอีกต่อไป แต่เป็นคนกำหนดมาตรฐานและกติกาตลาดแบบเต็มตัวเลย (Yuan, 2024)

งานต่อมาเป็นแบรนด์ (拼多多) Pinduoduo ในงานของ Wang (2023) ที่ชื่อว่า Changes and Development of Pinduoduo's Business ได้เล่าว่า Pinduoduo ใช้ยุทธศาสตร์ “traffic-driven” เน้นจ่ายเงินอุดหนุน (subsidize) ให้ผู้ใช้มาก ๆ เพื่อเรียกคนเข้ามาก่อนแล้วค่อยหาวิธีสร้างกำไรทีหลัง ซึ่งโมเดลแบบนี้ ถ้าอยู่ในประเทศที่มีกฎหมายต่อต้านการกีดกันราคาหรือ competition law เข้มๆ คงทำไม่ได้ง่าย ๆ แต่นี่คือเสน่ห์ของ บรรยากาศเสรีนิยมใหม่ ในจีน ที่ตอนแรกกฎระเบียบเปิดกว้างมาก พอระบบเริ่มเข้าที่ค่อยมากำกับคุณภาพทีหลัง (Adam Formby M' S', 2024)

ส่วนของแบรนด์ JD.com จากบทความของ New Yorker (2018) “How E-Commerce Is Transforming Rural China” ได้อธิบายไว้ว่าตอนแรก JD.com ตั้งใจบุกไปในหมู่บ้านเล็กๆ เพื่อสร้างระบบจัดส่งที่คนในพื้นที่เป็นคนขับรถ ส่งของ ให้โอกาสเขามีงาน แต่ทั้งหมดนี้ก็เกิดขึ้นบนฐานระบบเสรีนิยมใหม่ ที่ให้ทุนเอกชนเป็นคนออกแบบ supply chain เองแล้วรัฐแค่ดูแลโครงสร้าง

พื้นฐานใหญ่ ๆ เช่น ถนนกับไฟฟ้า ซึ่งก็คือรัฐทำหน้าที่เป็นคนจัดสนามอีกเช่นกัน (Jiayang Fan, 2018)

การเติบโตภายใต้เสรีนิยมใหม่เกิดจากการที่แพลตฟอร์มต่าง ๆ ใช้กลยุทธ์ลดข้อจำกัดทางตลาด การขยายขอบเขตธุรกิจไปกว้างกว่าการค้าปลีกแบบเดิม สร้างทั้งเครือข่ายลูกค้า แรงงาน และข้อมูลใน ecosystem ของตัวเอง จนทำให้สามารถแข่งขันในระดับโลกได้รวดเร็ว และยึดพื้นที่ตลาดทั้งในจีนและในประเทศอื่น ๆ ได้ในเวลาอันสั้น

2.2 จีนในห่วงโซ่อุปทานโลก

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิด global supply chain ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการเติบโตของอุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซทั่วโลก โดยเฉพาะในบรรณดัยักษ์ใหญ่ของจีนอย่างเช่น Alibaba, JD.com และ Pinduoduo ที่แต่ละแพลตฟอร์มต่างพยายามสร้างเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานระดับโลกเป็นของตนเองเพื่อที่จะรองรับตลาดที่ขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนงานแรกเป็นงานของ Falcone, Kent และ Fugate (2020) เรื่อง “Supply chain technologies, inter-organizational network and firm performance: A case study of Alibaba Group and Cainiao” ที่ได้ใช้กรอบทฤษฎีเครือข่ายระหว่างองค์กร (interorganizational network theory) วิเคราะห์ว่าระบบโลจิสติกส์ Cainiao ของ Alibaba ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมความสามารถในการเข้าถึงตลาด (reachability) การเชื่อมโยงทางธุรกิจ (richness) และความพร้อมในการรับข้อมูล (receptivity) ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มพูนประสิทธิภาพของระบบ supply chain ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยพบว่าโมเดลธุรกิจนี้เป็นตัวอย่างของการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและเชื่อมต่อพันธมิตรต่างองค์กรได้อย่างยั่งยืน (Eugenio Falcone, 2019)

ในงานที่เกี่ยวข้องกับ (拼多多) Pinduoduo งานวิจัยชื่อ Pinduoduo: A Case Study of Social Commerce Platform in China (2020) ได้วิเคราะห์ว่าการนำ supply chain เข้าสู่วิสัยทัศน์แบบแพลตฟอร์มเต็มรูปแบบ ทำให้ Pinduoduo นั้นสามารถที่จะต่อยอดจากการขายแบบกลุ่ม (group-buying) ไปสู่ระบบโลจิสติกส์ที่เน้นราคาถูกแต่ขยายเร็ว โดยในงานวิจัยกล่าวว่าแพลตฟอร์มได้ส่งเสริมการสร้าง supply chain แนวเกษตรกรรมและโครงสร้างโลจิสติกส์ในชนบทจนกระทั่งสามารถรองรับสินค้าได้หลากหลายประเภท (Minyi Li, 2021)

ในงานวรรณกรรมที่กล่าวถึง JD.com ชื่อว่า “Enhancing Supply Chain Management Through Artificial Intelligence: A Case Study of JD Logistics” โดย Pan et al. (2024) ได้ชี้ให้เห็นว่า JD Logistics ใช้เทคโนโลยี AI เช่น การวางแผน supply chain อัตโนมัติ (intelligent supply chain planning), การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์ (predictive analysis) และระบบตัดสินใจอัจฉริยะ (intelligent decision-making) ซึ่งช่วยปรับปรุงความเร็วและความยืดหยุ่นของระบบ supply chain อย่างชัดเจน โดยมีคำอธิบายว่าระบบ AI เหล่านี้ช่วยให้ JD Logistics พร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินและเปลี่ยนแปลงในตลาดได้ทันเวลา (Hengle Qin, 2022)

งานวิจัยพบว่า Alibaba, JD.com และ Pinduoduo ของจีนต่างพัฒนา global supply chain ของตัวเองด้วยเทคโนโลยี AI ระบบคลังอัตโนมัติ และโมเดลแพลตฟอร์มเพื่อลดต้นทุน การจัดการความเสี่ยงข้ามภูมิภาคและการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทำให้ supply chain เหล่านี้ยืดหยุ่นและพร้อมแข่งขันในตลาดโลก

2.3 Labour Rights กับเศรษฐกิจแพลตฟอร์มในจีน

การศึกษาเรื่องสิทธิแรงงานบนแพลตฟอร์มในจีนกำลังได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากทำให้แรงงานหลายกลุ่มขาดการคุ้มครองขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ราวอยู่บนเส้นด้าย งานวิจัยที่ผ่านมาได้เผยให้เห็นปัญหาการควบคุมผ่านอัลกอริทึม การไม่มีสัญญาจ้างที่ชัดเจน และความเปราะบางทางสังคมที่แรงงานต้องเผชิญ โดยมี 2 ส่วน ดังนี้

2.3.1 มาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายแรงงานจีน

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เป็นสิ่งที่แรงงานทั่วโลกต้องต่อสู้และเรียกร้องมานานนับร้อยปี โดยเฉพาะในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมที่แรงงานต้องเจอกับสภาพการทำงานที่ย่ำแย่ ไม่มีวันหยุด ไม่มีหลักประกัน ไม่มีแม้แต่ค่าจ้างที่พอใช้ชีวิตได้ และด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องสิทธิของแรงงานจึงค่อย ๆ ถูกผลักดันขึ้นมาให้เป็นประเด็นที่สำคัญในเวทีสากล หนึ่งในก้าวที่สำคัญก็คือ การที่สิทธิแรงงานถูกบรรจุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ในปี 1948 โดยเฉพาะในมาตรา 23 ที่พูดถึงสิทธิในการทำงาน ค่าจ้างที่เป็นธรรม และการรวมกลุ่มของแรงงาน แต่อย่างไรก็ตาม ปฏิญญาดังนี้เป็นเพียงกรอบแนวคิดเท่านั้น ยังไม่มีผลบังคับตามกฎหมายอย่างเป็นทางการ จึงต้องมีองค์กรระดับนานาชาติเพื่อที่จะเข้ามาช่วยทำให้หลักการเหล่านี้ได้กลายเป็นจริง ซึ่งก็คือ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ International Labour Organization : ILO

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า ILO เป็นหน่วยงานพิเศษของ องค์การสหประชาชาติที่สร้างขึ้นเพื่อดูแลเรื่องสิทธิแรงงานโดยเฉพาะ เป้าหมายหลักของ ILO คือ ทำให้คนทำงานทั่วโลกมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น มีงานที่เป็นธรรม และมีความมั่นคงในอาชีพ ไม่ถูก นายจ้างเอาเปรียบ ILO ได้จัดทำอนุสัญญาหลักที่เรียกว่า อนุสัญญาพื้นฐาน หรือ Core Conventions ซึ่งเป็นเหมือนกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำที่ประเทศสมาชิกควรจะให้สัตยาบัน ที่ลงนาม ยอมรับและนำไปใช้ในประเทศตนเอง อนุสัญญาเหล่านี้สอดคล้องกับเนื้อหาในมาตรา 23 ของ UDHR เช่น

อนุสัญญาฉบับที่ 87 (ปี 1948) ว่าด้วยเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

แรงงานมีสิทธิในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสหภาพแรงงาน เพื่อเรียกร้องหรือปกป้อง ผลประโยชน์ของตนเอง โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกขัดขวางจากรัฐหรือนายจ้าง

อนุสัญญาฉบับที่ 98 (ปี 1949) ว่าด้วยสิทธิในการเจรจาต่อรองร่วม

สนับสนุนให้แรงงานสามารถเจรจากับนายจ้างในเรื่องค่าจ้างหรือสภาพการทำงานได้แบบ มีพลัง ไม่ต้องต่อสู้เพียงลำพัง

อนุสัญญาฉบับที่ 100 (ปี 1951) ว่าด้วยค่าจ้างที่เท่าเทียม

ถ้าคนสองคนทำงานที่มีคุณค่าเท่ากัน พวกเขาควรได้รับค่าจ้างที่เท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือชาย หรือมีพื้นเพต่างกันแค่ไหน

อนุสัญญาฉบับที่ 111 (ปี 1958) ว่าด้วยการห้ามเลือกปฏิบัติ

ห้ามนายจ้างเลือกปฏิบัติเพราะเหตุผลส่วนตัว เช่น ไม่รับคนเพราะเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง

อนุสัญญาเหล่านี้ช่วยให้สิทธิแรงงานที่เคยเป็นแค่แนวคิดกลายเป็นของจริงใน ชีวิตประจำวัน เช่น ทำให้มีวันหยุดที่ได้ค่าจ้าง มีค่าจ้างขั้นต่ำ หรือมีสิทธิไม่ถูกไล่ออกอย่างไม่เป็น ธรรม นอกจากนี้ ILO ยังมีระบบติดตาม เช่น ให้ประเทศรายงานความคืบหน้า และมีคณะกรรมการ ช่วยตรวจสอบด้วยว่าแต่ละประเทศทำตามจริงแค่ไหน

ดังนั้น ถ้าประเทศไหนให้สัตยาบันและปฏิบัติตามอนุสัญญาของ ILO ก็เท่ากับว่าเคารพ สิทธิมนุษยชนของแรงงาน และช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ไม่ปล่อยให้คนทำงานต้องอยู่ ในระบบที่เอาเปรียบหรือไม่มั่นคง (Organization, 2008)

หากพูดถึงระบบแรงงานในประเทศจีน หนึ่งในองค์กรที่มีบทบาทมากที่สุด ก็คือ All-China Federation of Trade Unions (ACFTU) หรือที่ในภาษาจีนเรียกว่า 中华全国总工会 (Zhōnghuá quánguó zǒnggōnghuì) ซึ่งแปลตรงตัวว่า สหพันธ์แรงงานแห่งชาติทั่ว

ประเทศจีน องค์กรนี้ไม่ใช่แค่สหภาพแรงงานธรรมดาแต่เป็นสหภาพแรงงานเพียงหนึ่งเดียว ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลจีนให้ดำเนินงานได้อย่างถูกกฎหมายทั่วทั้งประเทศ

ACFTU เริ่มต้นก่อตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 พฤษภาคม ปี 1925 ณ เมืองกวางโจว ในการประชุมแรงงานระดับชาติครั้งที่สอง หรือ Second National Labour Congress โดยมีแรงงานและตัวแทนจากหลายเมืองในจีนเข้าร่วม จุดเริ่มต้นขององค์กรนี้มาจากความพยายามของแรงงานในยุคที่จีนยังอยู่ภายใต้การกดขี่ของอาณานิคมและทุนต่างชาติ แรงงานต้องเผชิญกับการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม ค่าแรงต่ำ และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เสี่ยงอันตราย ในช่วงแรก ๆ ACFTU มีบทบาทในการจัดตั้งกลุ่มแรงงาน ต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบ และเคลื่อนไหวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน (CPC) ที่ขณะนั้นยังไม่ได้ปกครองประเทศ การก่อตั้ง ACFTU จึงถือเป็นก้าวสำคัญของขบวนการแรงงานในจีน ที่ต้องการสร้างเสียงให้กับแรงงานธรรมดา ๆ ที่ไม่มีอำนาจในระบบ

หลังจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นได้รับชัยชนะในการปฏิวัติและก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 1949 บทบาทของ ACFTU ก็เปลี่ยนไปอย่างเห็นชัดเจน รัฐบาลจีนประกาศให้ ACFTU เป็นองค์กรแรงงานระดับชาติอย่างเป็นทางการเพียงองค์กรเดียว ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่าจะโรงงาน โรงเรียน ร้านอาหาร หรือบริษัทเอกชน ถ้าจะมีสหภาพแรงงานก็จะต้องอยู่ภายใต้โครงสร้างของ ACFTU เท่านั้น ACFTU จึงกลายเป็นสหภาพแรงงานที่มีโครงสร้างแบบลำดับชั้น คือ มีตั้งแต่ระดับองค์กรย่อย ไปจนถึงระดับมณฑล และระดับชาติ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงปักกิ่ง โดยผู้บริหารในแต่ละระดับมักได้รับการแต่งตั้งจากรัฐ หรือมีความเชื่อมโยงกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างแน่นแฟ้น จึงทำให้การทำงานของ ACFTU ไม่ได้อิสระเหมือนสหภาพแรงงานในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ที่แรงงานสามารถรวมตัวกันเองได้

หลังปี 1978 เมื่อเติ้งเสี่ยวผิงเริ่มดำเนินนโยบาย ปฏิรูปและเปิดประเทศ ACFTU ก็กลับมาทำงานอีกครั้ง พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจีนที่เริ่มเปิดให้มีภาคเอกชน และการลงทุนต่างชาติ บทบาทของ ACFTU ในยุคนี้เปลี่ยนไปจากเดิมพอสมควร จากองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของรัฐ กลับกลายมาเป็นตัวกลางระหว่างแรงงานกับนายจ้าง ในระบบเศรษฐกิจที่ซับซ้อนและแข่งขันมากขึ้น แม้ว่า ACFTU จะกลับมามีบทบาทอีกครั้ง แต่หลายฝ่ายทั้งในและนอกประเทศยังวิพากษ์ว่า องค์กรนี้ขาดความเป็นอิสระที่แท้จริง เพราะยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ และไม่อนุญาตให้มีสหภาพแรงงานอิสระ อื่น ๆ เกิดขึ้น ทำให้แรงงานจีนไม่มีทางเลือกอื่น ถ้าไม่พอใจกับ ACFTU ก็ไม่สามารถจัดตั้งกลุ่มของตัวเองได้อย่างถูกกฎหมาย

ปัจจุบัน ACFTU มีสมาชิกมากกว่า 300 ล้านคน ทำให้เป็นสหภาพแรงงานที่ใหญ่ที่สุดในโลกในแง่จำนวน เพราะบทบาทในการต่อรองกับนายจ้างยังคงจำกัด และไม่สามารถวิพากษ์รัฐได้โดยตรง องค์การระหว่างประเทศอย่างเช่น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เองก็ยังคงมองว่าจีนยังไม่สามารถให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 ได้ เพราะขัดกับระบบที่ ACFTU เป็นองค์กรเดียวและอยู่ภายใต้รัฐ

สหภาพแรงงานแห่งชาติและเพียงหนึ่งเดียวที่ถูกกฎหมายในจีน ทำหน้าที่แทนแรงงานภายใต้การควบคุมของรัฐ แทนที่จะเป็นตัวแทนอิสระของแรงงานอย่างแท้จริง ทำให้แรงงานในระบบตลาดแข่งขันสูง ไม่มีสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือเรียกร้องต่อรอง ตามแบบที่ควรจะเป็นในบริบทของสิทธิมนุษยชน (ACFTU, 2008)

2.3.2 ปัญหาสิทธิแรงงานบนแพลตฟอร์ม

วรรณกรรมในส่วนแรกเริ่มจากมีนักวิจัยสะท้อนว่าแรงงานในแพลตฟอร์มจีน โดย Wu, Zhang, Li และ Liu (2019) ศึกษา Uber ในจีนจาก Renmin University ว่า คนขับ Uber หรือไรเดอร์ส่งอาหาร กำลังถูกควบคุมโดยอัลกอริทึม และสถานะทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจนทำให้ไม่มีสิทธิพื้นฐานอย่างประกันสวัสดิการหรือการประกันอุบัติเหตุ แล้วพบว่า แพลตฟอร์มใช้ระบบจูงใจ, รีวิวจากลูกค้า และโหมดความยืดหยุ่นหลอกเหมือนให้แรงงานเลือกได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วระบบเหล่านี้ควบคุมเวลาและรายได้ของพวกเขาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีคนขับพาร์ทไทม์ที่ตอบสนองต่อแรงจูงใจแต่ไม่มีหลักประกันอะไร (Hao Zhang, 2019)

ในส่วนของ Cogitatio Press (2024) ยังจัดให้งานวิจัย “Work in the Chinese Platform Economy” เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เพราะได้อ้างถึงผลสัมภาษณ์ไรเดอร์ในกวางตุ้ง ที่ได้พบว่าพวกเขาถูกจัดให้อยู่ในสัญญาแบบไม่มาตรฐาน และ boundary ระหว่างงานในบริษัทกับงานพาร์ทไทม์ของแพลตฟอร์มถูกเบลอจนแรงงานกลายเป็น “วัสดุราคาถูก” ที่ต้องรับงานตามที่ระบบกำหนด (Meng, 2024)

นอกจากนี้งานของ Zhao & Luo (2024) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายแรงงานในจีนพบว่า ที่ยังไม่มีมาตรการแรงงานแพลตฟอร์มอย่างเต็มที่ แรงงานส่วนมากยังเป็น “incomplete labour relationship” ซึ่งตามกฎหมายแรงงานจีนปี 2021 ควรได้รับการจ้างงาน แต่แพลตฟอร์มยังพยายามเลี่ยงภาระนี้ ส่วนใหญ่แรงงานจึงไม่ได้รับสัญญา ประกัน หรือการปกป้องตามที่ควร (Wang, 2021)

แรงงานในแพลตฟอร์มจีนถูกควบคุมโดยอัลกอริทึม, ไม่มีสัญญาจ้างงานชัดเจน, ไม่มีสวัสดิการหรือประกัน และสถานะทางกฎหมายก็ชัดเจนน้อย แพลตฟอร์มจึงใช้กลไกเหล่านี้เพื่อหลบเลี่ยงความรับผิดชอบ ทั้งหมดนี้สะท้อนความเปราะบางและความไม่ยุติธรรมในโลกแรงงานยุคดิจิทัลได้อย่างชัดเจน

เช่นเดียวกับงานวิจัย Fashion เพื่อศึกษาพัฒนาการของอุตสาหกรรมแฟชั่นจากยุค fast fashion สู่อุตสาหกรรม ultra-fast fashion โดยยกกรณีของ Shein เป็นตัวอย่างหลัก ระบุว่าแบรนด์อัลตราฟาสต์แฟชั่นอย่าง Shein นั้นผลิตสินค้ารวดเร็วปริมาณมหาศาลเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภค แต่เบื้องหลังคือปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมหนักหน่วง โดยเฉพาะสภาพการจ้างงานที่ย่ำแย่ของแรงงานในโรงงานซัพพลายเออร์ จากการสืบสวนพบว่าคนงานบางแห่งทำงาน 75 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีวันหยุดเพียงเดือนละครั้ง ซึ่งละเมิดทั้งกฎหมายแรงงานจีนและมาตรฐานสากล และชี้ให้เห็นว่านี่คือตัวอย่างของแนวทางการตลาดในยุคเสรีนิยมใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความเร็วและต้นทุนต่ำเหนือสิทธิแรงงานและความยั่งยืน งานวิจัยนี้เสนอกรอบวิเคราะห์แบบ Multi-level Perspective (MLP) เพื่ออธิบายว่าทำไมโมเดลธุรกิจที่ขัดกับความยั่งยืนแบบนี้จึงดำรงอยู่ได้ นอกจากนี้ยังอธิบายการต่อสู้เชิงวาทกรรมระหว่างขบวนการแฟชั่นยั่งยืนกับวัฒนธรรม ultra-fast fashion ที่เน้นบริโภค ส่วนความใหม่ของงานชิ้นนี้คือ การรวมประเด็นสิทธิแรงงานเข้ากับวรรณกรรมด้าน sustainability transitions ซึ่งเดิมที่เน้นมิติสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (Tulin Dzhengiz, 2023)

Mallory Springstead ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับความถูกต้องของรายงานด้านแรงงาน โดยเปรียบเทียบระหว่างแบรนด์ Shein กับ Nike และได้ตั้งข้อสังเกตว่าในยุค fast fashion นั้นบริษัทมักจะถูกกล่าวหาว่ามีการดำเนินงานที่ไม่มีจริยธรรมพร้อมกับหลักฐานที่บิดเบือนข้อมูลในรายงานสาธารณะของหลายแบรนด์ ที่บริษัทนำเสนอแต่ภาพลักษณ์ดี ว่าปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงาน แต่ในความเป็นจริงนั้นอาจไม่ตรงกันกับข้อมูลจากรายงาน CSR ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่าทั้ง Shein และ Nike ต่างมีช่องว่างระหว่างภาพลักษณ์ที่ดีกับความจริงที่น่าหดหู่ และบริษัทแฟชั่นจำนวนมากกำลังใช้กลยุทธ์ Human rights greenwashing เพื่อรักษาภาพลักษณ์ และนอกจากนี้ยังเสนอแนวทางแก้ไข เช่น การเสริมสร้างกลไกตรวจสอบอิสระและเพิ่มความโปร่งใสของข้อมูล และคุณค่าของงานวิจัยนี้คือการเผยให้เห็นมุมมองจากฝั่งแรงงานในซัพพลายเชนโดยตรง และชี้ว่ากฎหมายหรือมาตรฐานจะต้องเข้มแข็งขึ้น แต่กระบวนการรายงานของบริษัทเองก็ต้องถูกตรวจสอบเช่นกัน (Springer, 2016)

ในขณะที่บทความจาก Han et al. (2023) จากวารสาร China Perspectives ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมการทำงานหามรุ่งหามค่ำ 996 ซึ่งแปลความหมายว่า ทำงาน 9 โมงเช้าถึง 9 โมงค่ำ สัปดาห์ละ 6 วัน) ในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีของจีน พบว่าในทศวรรษที่ผ่านมาเศรษฐกิจบนอินเทอร์เน็ตของจีนนั้นได้เติบโตไปอย่างรวดเร็วควบคู่กับการเพิ่มขึ้นของชั่วโมงทำงานและความหนักหน่วงของงาน คนงานจำนวนมากต้องทำโอทีจนเกินมาตรฐานกฎหมาย ส่งผลให้ระหว่างปี 2014–2017 มีข้อพิพาทแรงงานในศาลปกครองเขตให้เตียน ศูนย์กลางบริษัทไอทีปักกิ่ง ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับค่าล่วงเวลาและเวลาทำงานที่เกินกำหนด พนักงานไอทีในจีนกว่า 2 แสนคนเข้าร่วมประท้วงว่า “ทำงาน 996 นาน ๆ สุดท้ายจะต้องเข้า ICU” นอกจากนี้ ยังเกิดเหตุการณ์ที่เศร้าสลดเมื่อพนักงานวัยหนุ่มสาวของบริษัทยักษ์ใหญ่หลายรายเสียชีวิตจากการทำงานหนักเกินไป กรณีโด่งดังคือพนักงานบริษัทแม่ของTEMU อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) พนักงานมีอายุเพียง 23 ปี ได้เสียชีวิตอย่างกะทันหันปลายปี 2020 หลังจากทำงานล่วงเวลาอย่างต่อเนื่อง บริษัทไอทีในจีนนั้น ใช้ทั้งกลไกในการบังคับเชิงวัฒนธรรมอย่างเช่น สร้างค่านิยมว่าทำงานหนักคือความทุ่มเทเพื่ออนาคต และแรงจูงใจอย่างเช่น โบนัส หุ่น หรือโอกาสก้าวหน้า มาควบคุมพนักงานให้ทำงานเกินเวลาโดยสมัครใจ (Qiu, 2023)

Jiaye Liu ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางธุรกิจและผลกระทบด้านแรงงานของแบรนด์ Shein โดยเชื่อมโยงกับโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลกปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมแฟชั่นแฟชั่นรวมถึงโมเดลแบบ Shein เติบโตอยู่บนฐานของค่าแรงราคาถูกและสภาพการจ้างงานแบบโรงงานเหี้ยม การแข่งขันของธุรกิจทำให้ทุกฝ่ายพยายามลดต้นทุนการผลิตและระยะเวลาการผลิตลงให้มากที่สุด ส่งผลให้ เกิดภาวะแข่งขันไปสู่จุดต่ำสุด ผู้ใช้แรงงานถูกกดค่าจ้างให้ต่ำที่สุดและต้องทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้มาตรฐาน งานวิจัยชี้ว่านี่ไม่ใช่ความผิดของโรงงาน แต่เป็นเพราะผลพวงมาจากพลวัตการแข่งขันในระบบอุตสาหกรรมเสรีนิยมใหม่ ซึ่งบริษัทเหล่านี้มักเปลี่ยนแปลงผู้ผลิตตามความได้เปรียบด้านราคาอยู่ตลอด และไม่ได้ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของตน ด้วยเหตุนี้ ปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงาน เช่น การจ่ายค่าจ้างไม่เป็นธรรมหรือสภาพงานอันตราย จึงเกิดขึ้นซ้ำๆ ในหลายประเทศ ไม่เฉพาะจีน ที่รวมถึงโรงงานในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ภายใต้โครงสร้างโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน (Liu, 2021)

รวมถึงงานวิจัยของ Lulu Fan (2021) ในวารสาร China Perspectives ชี้ให้เห็นเกี่ยวกับผลกระทบของแพลตฟอร์ม E-Commerce จีนต่อโครงสร้างการผลิตและแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้า งานวิจัยนี้ระบุว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ อย่างเช่น Taobao หรือแพลตฟอร์มที่คล้าย Shein นั้นได้ก่อให้เกิดห่วงโซ่อุปทานที่ขับเคลื่อนด้วยความต้องการผู้บริโภคโดยตรง ทำให้รูปแบบการ

ผลิตต้องปรับเป็นการผลิตแบบยืดหยุ่นสูงอย่างรูปแบบ E-Commerce driven flexible specialization นี้ช่วยให้ต้นทุนการแปรรูปต่อชิ้นต่ำ ตอบสนองเทรนด์ได้รวดเร็ว แต่ก็มาพร้อมกับ การจ้างงานนอกระบบจำนวนมาก แรงงานจำนวนมากได้เลือกเข้าสู่ระบบนี้เพราะหวังจะได้ ค่าตอบแทนสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า แรงงานนอกระบบที่เพิ่มมากขึ้นและ กระจัดกระจาย ทำให้คนงาน ขาดอำนาจรวมกลุ่มต่อรองและมีความเปราะบางสูง และโครงสร้าง เสรีนิยมใหม่ได้ลดทอนการคุ้มครองสิทธิแรงงาน โดยแรงงานนั้นได้กลายเป็นฟันเฟืองตัวเล็กๆ ที่ถูก เชื่อมด้วยระบบข้อมูลบนออนไลน์มากกว่าความสัมพันธ์แบบลูกจ้าง-นายจ้างตามกฎหมายเดิม (Fan, 2021)

งานทบทวนวรรณกรรมนี้เริ่มจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ที่เน้นการลด บทบาทรัฐ เปิดทางให้ตลาดเสรีขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ต่อด้วยแนวคิดห่วงโซ่อุปทานโลก (Global supply chain) ที่อธิบายกลไกการผลิตข้ามพรมแดน และสุดท้ายคือแนวคิดสิทธิแรงงาน (Labour Rights) ที่ชี้ให้เห็นมาตรฐานการคุ้มครองตาม ILO และกฎหมายในประเทศ อย่างไรก็ตาม งาน ศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งที่แบรนด์ใหญ่ เช่น Amazon, Alibaba หรือ Shein แต่ในขณะที่น้องใหม่อย่าง Temu ซึ่งเติบโตภายใต้เสรีนิยมและเสี่ยงละเมิดแรงงานยังมีงานวิจัยจำกัด จึงถือเป็นช่องว่าง สำคัญที่สมควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

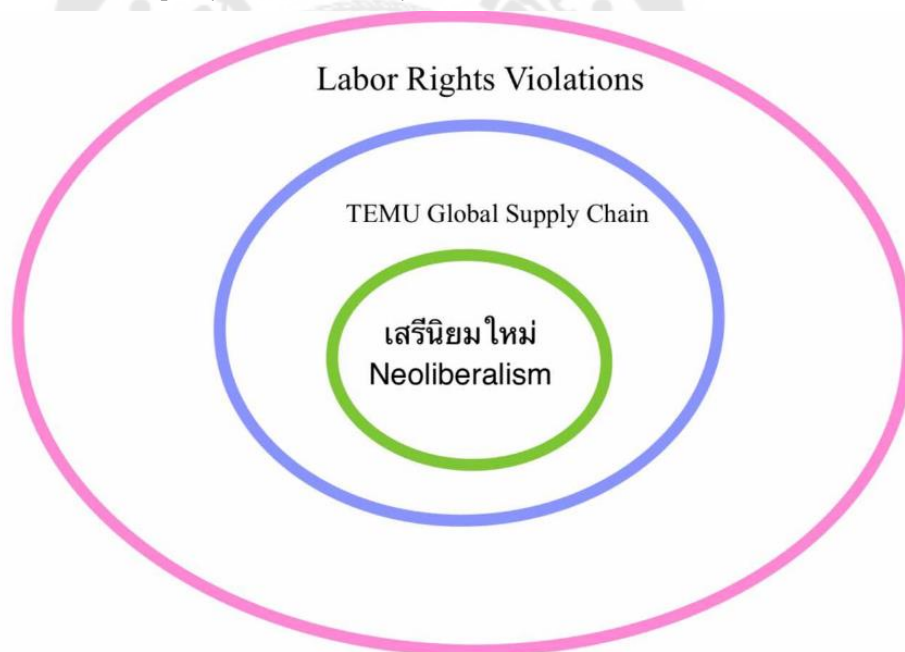
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์การขยายตัวของอุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซจีนผ่าน กรณีศึกษาของแบรนด์ Temu ในช่วงปี 2022–2024 โดยใช้กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยง ระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) กับกลยุทธ์การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และผลกระทบต่อสิทธิแรงงานในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ กรอบแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าการเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรม E-commerce ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหรือความต้องการของผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยัง มีรากฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่ส่งเสริมการไหลเวียนของทุนอย่างเสรี การแข่งขันด้าน ต้นทุน และการลดบทบาทกำกับดูแลจากรัฐ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้แพลตฟอร์มอย่าง Temu สามารถใช้กลยุทธ์ซัพพลายเชนข้ามพรมแดนที่ซับซ้อนได้อย่างเต็มที่

การนำกรอบแนวคิดนี้มาใช้ ผู้วิจัยจะเน้นการอธิบายถึงลักษณะของ supply chain ในแบ รนด์ Temu ที่แสดงให้เห็นรูปแบบของการกีดกันทุนผ่านการจัดหาแรงงานราคาถูกในโรงงาน ต่างประเทศ การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีมาบริหารจัดการตั้งแต่ขั้นการจัดซื้อจนถึงการจัดส่ง และการ

ขยายตลาดอย่างรวดเร็วด้วยการพึ่งแรงจูงใจด้านราคาที่แข่งขันสูง ทั้งนี้ในห่วงโซ่อุปทานดังกล่าวมีข้อสังเกตจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่ามักเกิดการละเมิดสิทธิแรงงาน เช่น ชั่วโมงการทำงานยาวนาน สัญญาที่ไม่มั่นคง ค่าจ้างที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และการที่แรงงานถูกควบคุมผ่านอัลกอริทึมหรือระบบเรตติ้ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนภาระความเสี่ยงจากทุนไปสู่แรงงานโดยตรง

กรอบแนวคิดของงานนี้จึงช่วยให้เห็นภาพเชิงโครงสร้างที่ครอบคลุม ตั้งแต่แนวคิดเสรีนิยมใหม่ซึ่งเป็นฐานของระบบเศรษฐกิจโลกที่เปิดทางให้ทุนแข่งขันกันในระดับข้ามชาติ จนถึงกลไกเชิงกลยุทธ์ของบริษัทในอุตสาหกรรม E-commerce ที่พยายามกดต้นทุนห่วงโซ่อุปทานทุกจุด และไปสิ้นสุดที่ผลลัพธ์ซึ่งมักปรากฏเป็นปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานในรูปแบบต่าง ๆ กรอบนี้ยังเปิดโอกาสให้วิเคราะห์คำถามที่ว่าเหตุใดปัญหาเหล่านี้จึงมักถูกมองข้าม หรือไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ทั้งในมุมของผู้บริโภคที่ได้ประโยชน์จากราคาถูก นายทุนที่ได้กำไรสูง และสภาพการแข่งขันในตลาดที่บีบให้แรงงานอยู่ในจุดที่เปราะบางที่สุด

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

จากแผนภาพกรอบแนวคิดแบบเชื่อมโยงเป็นชั้น ๆ เพื่ออธิบายว่า ทำไมปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานในอุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีแบรนด์ Temu ช่วงปี 2022–2024 ถึงไม่ได้เกิดจากปัญหาเล็ก ๆ เฉพาะจุด โดยมีที่มาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การแข่งขันใน supply chain และโมเดลทางธุรกิจที่ถูกกระตุ้นด้วยแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (neoliberalism)

ทั้งหมดนี้สามารถอธิบายผ่านวงซ้อนกัน 3 ชั้น ตั้งแต่แกนกลางคือแนวคิดเศรษฐกิจโลก จนถึงชั้นนอกที่กระทบแรงงานโดยตรง

ในแกนกลางสุด กรอบแนวคิดนี้มองไปที่ เสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) ซึ่ง David Harvey (2005) อธิบายในหนังสือ A Brief History of Neoliberalism ไว้ว่า เป็นวิถีคิดทางเศรษฐกิจและนโยบายที่เน้นการเปิดเสรีตลาด ลดการแทรกแซงของรัฐ ลดกฎระเบียบที่ปกป้องแรงงานหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุนและธุรกิจสามารถเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและหา “lowest cost” ได้ง่ายขึ้น (Harvey, A Brief History of Neoliberalism, 2005) โมเดลนี้เปิดโอกาสให้บริษัทต่าง ๆ ย้ายฐานการผลิตไปที่ไหนก็ได้ที่ค่าแรงถูก กฎคุ้มครองหลวม หรือมีภาษีต่ำที่สุด เพื่อจะได้แข่งขันด้วยราคาที่ถูกลงที่สุดในตลาดโลก

เมื่อก้าวออกมาสู่ วงรอบแรก ของกรอบแนวคิด ก็คือกรอบ กลยุทธ์ Global Supply Chain ของ Temu ในฐานะแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซสัญชาติจีนที่ขยายตัวแรงมากในตลาดตะวันตกช่วงปี 2022–2024 Temu ก็ได้ใช้วิธีเจาะตลาดด้วยการตั้งราคาสินค้าต่ำกว่า Shein หรือ Amazon หลายสิบเปอร์เซ็นต์ Temu ไม่ได้เน้นแค่ลดราคานำร้าน แต่ใช้ข้อมูลลูกค้าแบบเรียลไทม์เพื่อกำหนด demand, ไปต่อรองราคากับโรงงานโดยตรง และใช้ระบบ fulfillment ที่สามารถเปลี่ยน supplier ได้ตลอดเวลาถ้าเจอแหล่งที่ถูกกว่า (Commission U'–C' E', 2023) โมเดลนี้ตรงกับสิ่งที่นักวิชาการเรียกว่า “race to the bottom” คือเมื่อทุกคนแข่งขันด้วยต้นทุนต่ำสุด โรงงานก็ยอมไปกดค่าแรงและตัดสวัสดิการเพื่อให้ได้ราคาที่เบรนต์ใหญ่อย่าง Temu ต้องการ

Temu ยังอาศัยเทคนิค supply chain ดิจิทัล เช่นการใช้ AI และ big data วิเคราะห์ยอดขาย ตั้งราคา จัดตารางส่งผลิตสินค้า และวางแผนจัดส่ง จากตัวอย่างเคส Cainiao ของ Alibaba ที่คล้ายคลึงกันและพบว่าเครือข่ายดิจิทัลเหล่านี้ช่วยลดเวลา-ต้นทุนลงมหาศาล แต่ก็ย้ายความเสี่ยง (risk) กลับไปให้ผู้ผลิตในห่วงโซ่อุปทานมากขึ้น (Eugenio Falcone, 2019) ซึ่ง Temu เองก็ได้นำเอากลยุทธ์นี้มาใช้เต็ม ๆ ในโครงสร้าง supply chain ของตัวเอง

พอเดินทางออกไปถึงวงนอกสุด ในกรอบแนวคิด จะเห็นว่าผลกระทบตกที่ แรงงานในห่วงโซ่อุปทานในจีน ที่โรงงานผลิตสินค้าให้ Temu นั่นที่เชื่อมโยงกับ forced labour ของชาวอุยกูร์ และชี้ว่าแรงงานเหล่านี้ถูกควบคุมชั่วโมงการทำงาน เข้าถึงสวัสดิการได้ยาก และมีการทำงานในระบบที่เน้นวินัยเข้มงวดเพื่อให้ได้ราคาตามที่เบรนต์ยักษ์ได้ตามที่ต้องการ (Communist, 2023)

เมื่อมองโดยรวม กรอบแนวคิดที่ประกอบด้วย สามวงซ้อนกัน นี้ทำให้เห็นว่า ปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานใน supply chain ของ Temu ไม่ได้ลอยอยู่ในอากาศ แต่ฝังรากลึกอยู่ในแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่ให้ทุนแข่งขันกันบนความเร็ว ความราคาถูก และการลดภาระให้

ผู้ประกอบการสูงสุด จากนั้นแบรนด์อย่าง Temu ก็นำกลยุทธ์ Supply Chain ที่ปรับตามแนวคิดนี้ มาใช้ได้มีรูปแบบ และสุดท้ายภาระก็ตกอยู่บนแรงงานที่ต้องแบกรับความเสี่ยง ถูกกดค่าแรง และไม่มีสวัสดิการที่มั่นคง ซึ่งถูกมองเป็นต้นทุนที่ต้องกดให้ต่ำที่สุด ในโมเดลการแข่งขันสมัยใหม่

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ผ่านการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจอุตสาหกรรมของ Temu ในฐานะ Digital platform ที่ขับเคลื่อนการเติบโตภายใต้กรอบคิดของ ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ซึ่งเน้นการเปิดเสรีการค้า การลดข้อจำกัดทางกฎหมาย และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขัน โดยเฉพาะการอาศัย Global supply chain เพื่อกระจายการผลิตและลดต้นทุนผ่านการพึ่งพาแรงงานราคาถูก ซึ่งก่อให้เกิดข้อถกเถียงด้าน Labour Rights เกี่ยวกับสภาพการทำงาน ค่าจ้างที่เป็นธรรม และมาตรฐานการทำงานในห่วงโซ่อุปทาน

3.1 การออกแบบการวิจัย (Research Design)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะเหมาะสมกับการศึกษาปรากฏการณ์เชิงโครงสร้างและอำนาจในบริบทของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการวิเคราะห์ธุรกิจ Digital platform อย่าง Temu ที่เติบโตภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ โดยอาศัยการจัดการ Global supply chain เพื่อกระจายการผลิตและลดต้นทุนผ่านแรงงานราคาถูก ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับประเด็นการละเมิดสิทธิแรงงาน (Labour Rights) การตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดของ Neoliberalism และสิทธิมนุษยชนแรงงาน เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่เน้นการแข่งขันและการลดข้อจำกัดทางกฎหมาย กับการละเมิดสิทธิของแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของ Temu โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทั้งนโยบายขององค์กรแม่อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) รายงานข่าว และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบว่าธุรกิจ E-commerce platform ดังกล่าวสามารถใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ทางกฎหมายระหว่างประเทศอย่างไร และสิ่งนี้สะท้อนแนวโน้มการละเมิดสิทธิแรงงานในยุคเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ได้อย่างไร

3.2 แหล่งข้อมูล (Data Sources)

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ประเภทหลัก เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นด้าน Neoliberalism, Global supply chain, Labour Rights ตลอดจนกลยุทธ์ของ Digital platform อย่าง Temu ซึ่งเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

3.2.1 เอกสารทางการและนโยบายของรัฐและองค์การระหว่างประเทศ (Official and Policy Documents)

ประกอบด้วยกฎหมายและรายงานที่แสดงให้เห็นถึงกรอบกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเอื้อต่อการขยายตัวของธุรกิจ E-commerce ภายใต้แนวคิด Neoliberalism เช่น กฎหมาย UFLPA (Uyghur Forced Labor Prevention Act) ของสหรัฐอเมริกา ที่ใช้จำกัดการนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับแรงงานบังคับจากซินเจียง บทบาทของ U.S. Customs and Border Protection (CBP) ในการตรวจสอบสินค้า และข้อยกเว้นทางภาษีที่เรียกว่า De Minimis Rule ซึ่งเป็นช่องโหว่เชิงโครงสร้างตามแนวเสรีนิยมใหม่ ทำให้ Temu และ Shein สามารถส่งสินค้าราคาต่ำเข้าไปยังตลาดอเมริกาโดยไม่ต้องถูกตรวจสอบอย่างเข้มงวด

นอกจากนี้ยังพิจารณาอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เช่น อนุสัญญาเลขที่ 87 และ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมกลุ่มและเจรจาต่อรองร่วม ซึ่งจีนยังไม่ได้ให้สัตยาบัน เนื่องจากโครงสร้างระบบแรงงานที่ถูกควบคุมโดย All-China Federation of Trade Unions (ACFTU) ที่เป็นสหภาพแรงงานเดียวซึ่งได้รับอนุญาตจากรัฐจีน เอกสารจาก ILO และรายงานเชิงนโยบายของ WTO จึงถูกนำมาใช้เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเศรษฐกิจโลก ภายใต้ Neoliberalism กับมาตรฐาน Labour Rights ใน Global supply chain.

3.2.2 สื่อมวลชนและรายงานข่าว (Media Reports)

ได้แก่ รายงานเชิงข่าวจาก BBC, South China Morning Post, Reuters และสื่อระดับนานาชาติอื่น ๆ ซึ่งมีการเปิดโปงข้อมูลเกี่ยวกับ Temu และบริษัทแม่อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) ทั้งในด้านกลยุทธ์การตลาดเชิงรุกของ Digital platform เพื่อเจาะตลาดโลก และประเด็นด้านสภาพการทำงานในโรงงานที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของจีน ข้อมูลเหล่านี้เป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ช่วยสะท้อนถึงความเป็นจริงในภาคปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้ปรากฏในเอกสารเชิงนโยบายทางการ

3.2.3 งานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Academic Articles and Research Papers)

ประกอบไปด้วยวรรณกรรมทางวิชาการที่วิเคราะห์แนวคิด Neoliberalism, โครงสร้าง Global supply chain, สิทธิแรงงาน (Labour Rights) และการเติบโตของ Digital platform ในเศรษฐกิจโลก เช่น งานของ David Harvey เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เสรีนิยมใหม่ที่เชื่อมโยงเสรีนิยม

ใหม่กับผลกระทบเชิงสังคม ตลอดจนรายงานของ Human Rights Watch และเอกสารจากสถาบันสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ให้มุมมองเกี่ยวกับแรงงานในจีนและอุตสาหกรรม E-commerce

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก โดยออกแบบให้สามารถตรวจสอบและตีความความสัมพันธ์ระหว่าง Neoliberalism, Global supply chain, Labour Rights และการทำงานของ Digital platform อย่าง Temu ได้อย่างเป็นระบบ

3.3.1 การจัดระเบียบและแยกหมวดหมู่ข้อมูล (Coding and Categorizing)

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยจัดสร้างหมวดหมู่หลัก เช่น Neoliberal Economic Model, Forced Labour, De Minimis loopholes, Labour Rights Standard, Platform Governance เพื่อให้สามารถจำแนกประเด็นสำคัญจากข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิได้อย่างเป็นระบบ และเพื่อเน้นให้เห็นโครงสร้างที่เชื่อมโยงการเติบโตของ Temu กับมาตรการกดดันค่าแรงในห่วงโซ่อุปทาน

3.3.2 การตีความและสังเคราะห์เชิงทฤษฎี (Interpretation and Synthesis)

นำข้อมูลที่จัดหมวดหมู่ไว้มาทำการอ่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์อย่างละเอียด โดยเปรียบเทียบข้ามแหล่งข้อมูล เช่น เอกสารกฎหมาย รายงานข่าว และงานวิชาการ เพื่อตีความเชิงโครงสร้างว่า ภายใต้ระบบ Neoliberalism ที่เน้นเปิดตลาดและลดข้อจำกัด ทำให้ Temu ในฐานะ Digital platform สามารถบริหาร Global supply chain ด้วยต้นทุนแรงงานต่ำได้อย่างไร และสิ่งนี้มีผลต่อมาตรฐาน Labour Rights ในจีนอย่างไร

3.3.3 การตรวจสอบความถูกต้องและลดอคติ (Validity and Triangulation)

โดยใช้เทคนิค Triangulation เพื่อยืนยันข้อค้นพบ ลดอคติ และเพิ่มความน่าเชื่อถือ ผ่านการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ เอกสารทางการ สื่อมวลชน และวรรณกรรมวิชาการ เพื่อให้ข้อสรุปที่ได้มีความรอบด้านและตั้งอยู่บนฐานข้อมูลที่หลากหลาย

3.4 ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย

ข้อจำกัดหลักของการวิจัยนี้อยู่ที่การเข้าถึงข้อมูลภายในของบริษัท Temu ซึ่งเป็นข้อมูลที่ถูกรักษาอย่างเข้มงวดโดยบริษัทเอกชนในจีน ทำให้การเข้าถึงรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการแรงงานและซัพพลายเชนเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ เนื่องจาก Temu เพิ่ง

ก่อตั้งในปี 2022 ทำให้ยังมีงานวิจัยเชิงลึกที่วิเคราะห์ Digital platform ใหม่ในบริบท Global supply chain และผลกระทบต่อ Labour Rights น้อยเมื่อเทียบกับกรณีศึกษาของแพลตฟอร์มรุ่นพี่อย่าง Shein หรือ Alibaba

อีกทั้ง บริบททางวัฒนธรรมและข้อจำกัดด้านภาษา การศึกษาครั้งนี้ได้พยายามลดข้อจำกัดดังกล่าว โดยการเลือกใช้ข้อมูลจากหลากหลายประเภท ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ รายงานองค์กรสิทธิ และงานวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีความน่าเชื่อถือ และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ภายใต้กรอบได้อย่างครบถ้วน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

เนื้อหาในบทนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการสืบค้นและวิเคราะห์กรณีของแบรนด์ Temu ซึ่งทำหน้าที่เป็น Digital platform ด้าน E-commerce ที่มีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วในระดับโลก ภายใต้บริบทของ ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ที่มุ่งส่งเสริมการแข่งขัน การเปิดเสรีทางการค้า และการลดข้อจำกัดด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อให้ Temu สามารถใช้ประโยชน์จาก Global supply chain ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการจัดหาและกระจายกระบวนการผลิตไปยังภูมิภาคที่มีต้นทุนแรงงานต่ำ

การขยายตัวของ Temu จึงเป็นตัวอย่างที่สามารถสะท้อนถึงกลไกการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ได้อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานข้ามพรมแดนเพื่อการลดต้นทุน และการอาศัยข้อได้เปรียบเชิงโครงสร้างที่เกิดจากช่องโหว่ทางกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อ สิทธิแรงงาน (Labour Rights) อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงสภาพการทำงานในโรงงานของจีนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าให้กับ Temu ซึ่งมีรายงานอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นชั่วโมงการทำงานที่เกินมาตรฐาน ค่าจ้างต่ำ หรือการจำกัดเสรีภาพในการรวมกลุ่มเจรจาต่อรอง

นอกจากนี้ การศึกษายังชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ Temu กับซัพพลายเชนเดียวกันกับแบรนด์ Shein ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในประเด็นนี้ อันทำให้เห็นภาพโครงสร้างเชิงระบบที่ซับซ้อน ซึ่ง Digital platform ในลักษณะนี้สามารถผลักดันทุนและความเสี่ยงไปยังแรงงานในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างเป็นระบบ ภายใต้แรงขับเคลื่อนของแนวคิด Neoliberalism ที่ให้ความสำคัญกับการเติบโตของธุรกิจและผลกำไรเป็นสำคัญ โดยอาจละเลยมาตรฐานขั้นพื้นฐานด้าน Labour Rights ในประเทศผู้ผลิต

โดยวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในบทนี้มีสองประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาอุตสาหกรรม E-Commerce ในประเทศจีน โดยเฉพาะแบรนด์ Temu ในบริบทของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และโครงสร้างการจ้างแรงงานของ Temu ในช่วงปี 2022 – 2024

2. เพื่อศึกษาการละเมิดสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของแบรนด์ Temu ระหว่างปี 2022 – 2024

ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้จึงถูกจัดลำดับเพื่อนำเสนอเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ลักษณะของ Temu ในฐานะ Digital platform และกลไกการขยายตัวที่ดำเนินไปภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ที่เน้นการแข่งขันเสรี การลดข้อจำกัดด้านนโยบาย และการกระตุ้นเพื่อให้ทุนเคลื่อนย้ายอย่างเสรีในตลาดโลก จากนั้นจะนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติ บทวิเคราะห์ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการละเมิด สิทธิแรงงาน ภายใน Global supply chain ของ Temu เพื่อชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและแรงงานที่เป็นตัวกำหนดและหล่อเลี้ยงความสำเร็จของแบรนด์ Temu ในตลาดโลกอย่างเป็นระบบ

4.1 อุตสาหกรรม E-commerce แบรนด์ Temu ในประเทศจีน ภายใต้บริบทของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่

แม้ว่าประเทศจีนจะยังคงปกครองด้วยระบอบการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ แต่ในด้านเศรษฐกิจได้มีการเปิดประเทศและส่งเสริมกลไกตลาดเสรีมากขึ้นที่เห็นได้อย่างชัดเจน ต่างจากอดีตที่เน้นการปิดประเทศและควบคุมเศรษฐกิจจากส่วนกลางอย่างเข้มงวด การเปลี่ยนแปลงนี้นับตั้งแต่ช่วงปฏิรูปเศรษฐกิจในยุคเติ้ง เสี่ยวผิง ได้ผลักดันให้จีนพัฒนาอุตสาหกรรมและการลงทุนอย่างรวดเร็ว จนก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการผลิตที่สำคัญของโลก ซึ่งถือเป็นการปรับตัวตามแนวทาง เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

บริบทนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าใจที่มาของการเติบโตของอุตสาหกรรม E-commerce ในจีน โดยเฉพาะแบรนด์ Temu ในฐานะ Digital platform ที่สามารถใช้ประโยชน์จากเครือข่าย Global supply chain และต้นทุนแรงงานที่แข่งขันได้ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่หล่อเลี้ยงการเติบโตของธุรกิจลักษณะนี้ให้แข็งแกร่งในตลาดโลก การเกริ่นถึงภูมิหลังเหล่านี้จึงมีเป้าหมายเพื่อปูพื้นฐานให้เข้าใจบริบทเชิงโครงสร้างก่อนที่จะวิเคราะห์ต่อไป

หลังจากปฏิวัติทางวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 1976 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของ 邓小平 (Dèng Xiǎopíng) ได้เริ่มการปฏิรูปและเปิดประเทศตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 เพื่อที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบเก่า Dèng Xiǎopíng ในฐานะผู้นำกล่าวว่า “ไม่ว่าจะเป็นแมวสีดำหรือสีขาว ขอให้จับหนูได้ก็นับว่าเป็นแมวที่ดี” (“不管黑猫白猫，抓到老鼠就是好猫”) จึงมีการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจด้วยกลไกตลาดที่ละขั้นตามแนวคิด “ข้ามแม่น้ำโดยการสัมผัสหิน” (“摸着石头过河”) เพื่อที่จะบรรเทาปัญหาความอดอยากและเพิ่มระบบเศรษฐกิจที่ใช้ในภาค

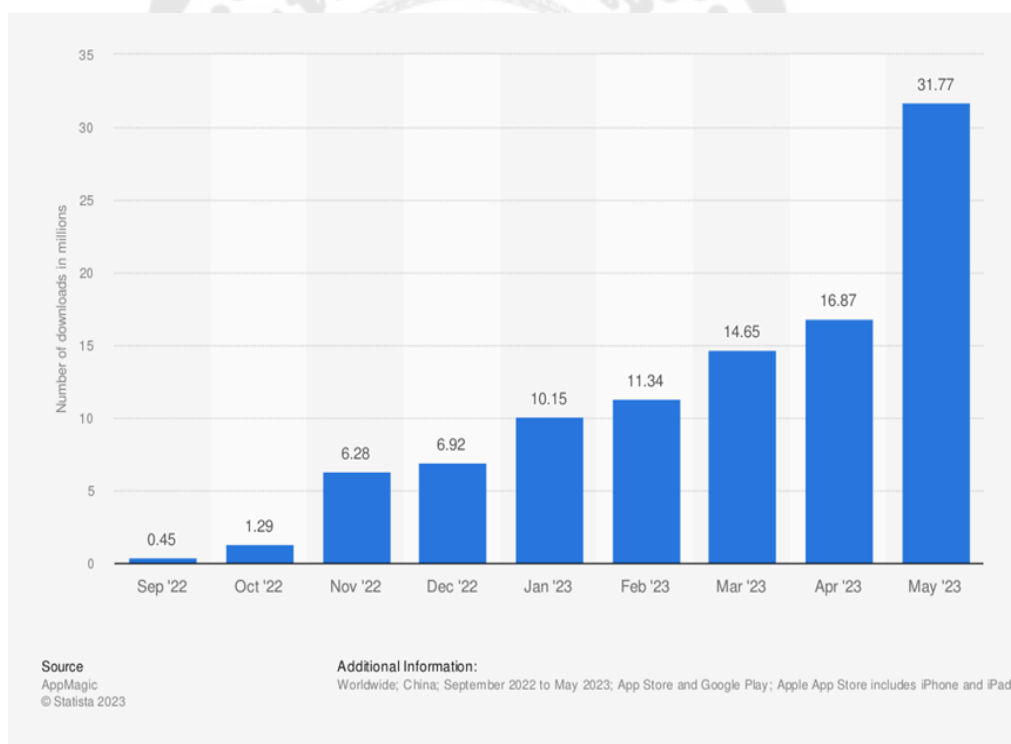
เกษตรกรรมของจีน โดยมีการให้สิทธิในการจัดการที่ดินแก่ครัวเรือนแต่ละครัวเรือน (Household Responsibility System) ควบคู่กับก่อตั้ง เขตเศรษฐกิจพิเศษ แห่งแรกในปี 1980 อย่างเช่น เซินเจิ้น เป็นจุดทดลองเศรษฐกิจผสม (Hofman, 2018) ผลของนโยบายนี้ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนจีนนั้นดีขึ้นและเศรษฐกิจก็สามารถเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีการขจัดความยากจนในเมือง แต่ก็ไม่ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง หรือประชาธิปไตย กลับตอกย้ำการสร้างความปลอดภัยในสังคม เฉพาะในช่วงสามทศวรรษแรกของการปฏิรูป ค่า Gini ที่เป็นค่าตัวชี้วัดทางสถิติที่ใช้วัดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้หรือความมั่งคั่งภายในกลุ่มประชากรของจีนเพิ่มจาก 0.28 ในปี 1981 ไปสูงกว่า 0.50 ในปี 2010 (Bin Grace Li, 2018) นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดชนชั้นที่มีอำนาจและทรัพย์สินที่ท่วมท้น ในขณะที่เดียวกันชาวนาและคนงานจำนวนมากกลับเสียที่ดิน เสียงาน และเสริมสร้างนโยบายสาธารณะได้น้อยลง (Xu, 2011)

นโยบายเศรษฐกิจผสมและการเปิดเสรีแบบเสรีนิยมใหม่ ตลอดทศวรรษ 1980–1990 ของจีนได้ออกแบบนโยบายเศรษฐกิจผสม ที่มีองค์ประกอบแบบเสรีนิยมใหม่ ได้แก่ การปลดล็อกการค้า สร้างพื้นที่เปิดเสรี และปรับโครงสร้างรัฐวิสาหกิจ ตัวอย่างเช่น การก่อตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZs) 4 แห่งแรกในปี 1980 เพื่อที่จะเพิ่มเสรีภาพให้บุคคลเล็กๆ ได้จัดตั้งกิจการเอกชนได้ ในปี 1984 รวมถึงการเริ่มตลาดหุ้นแห่งแรกในเซินเจิ้นและเซี่ยงไฮ้ในปี 1990 จีนได้ก่อตั้งธนาคารพาณิชย์และธนาคารนโยบายเพื่อแยกบทบาทเชิงพาณิชย์ออกจากธนาคารกลางเพื่อขจัดความแตกต่างของราคาสินค้าอย่างเช่น การกำหนดนโยบายในการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจปี 1995 แนวทางที่รัฐบาลจีนพยายามจะจัดการกับความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายนี้หมายถึงการที่รัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวม แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามลดความเหลื่อมล้ำและดูแลผู้ที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ส่งผลให้รัฐค่อยๆ ถอนตัวจากกิจการขนาดเล็กและผลักดันเอกชนเข้ามาทำการผลิตมากขึ้นในช่วงนั้น การเปิดเสรีการค้าในจีนก็ได้ลดภาษีศุลกากรลงอย่างมาก และปี 2001 จีนได้เข้าร่วม WTO ทำให้จีนลดภาษีนำเข้าเฉลี่ยจาก 30% ในทศวรรษ 1990 เหลือต่ำกว่า 5% (3% ปัจจุบัน) ส่งผลให้การแข่งขันตลาดและส่งเสริมการส่งออกที่มากขึ้น การปรับโครงสร้างรัฐวิสาหกิจจีนก็ได้เดินหน้าแปรรูปรัฐวิสาหกิจและปรับปรุงสมดุลระหว่างรัฐกับเอกชน รัฐวิสาหกิจบางส่วนถูกควบรวม ลดขนาด และมีการเสนอขาย IPO เพื่อระดมทุน (Hofman, 2018) หลังจากที่ดินเริ่มเปิดประเทศและหันมาให้ความสำคัญกับการค้าเสรีมากขึ้น

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์อุตสาหกรรม E-commerce ในประเทศจีน โดยเฉพาะกรณีของแบรนด์ Temu ในช่วงปี 2022–2024 ภายใต้บริบทของ ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ที่เน้นกลไกตลาดเสรี การลดข้อจำกัดด้านการค้า และการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายทุน Temu ในฐานะ Digital

platform ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว จึงได้กลายเป็นกรณีศึกษาที่โดดเด่นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบริษัท เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ได้ส่งอิทธิพลต่อกิจกรรมทางธุรกิจ การบริหารจัดการ Global supply chain

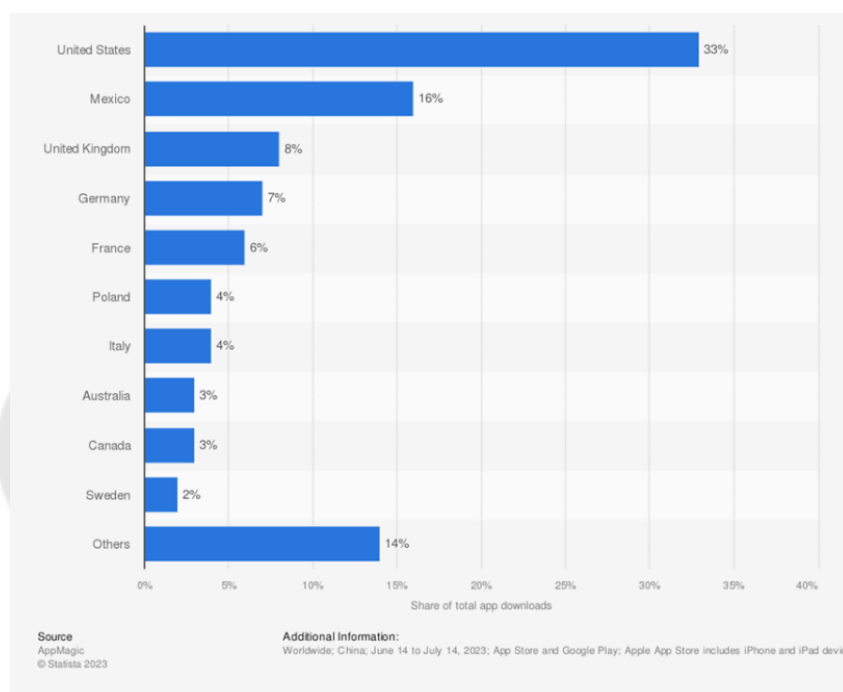
ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์ได้เปิดทางให้บริษัทจีนอย่าง Temu ใช้ประโยชน์จากช่องว่างของกฎระเบียบด้านแรงงานและการค้าในแต่ละประเทศ เพื่อสร้างการเติบโตทางธุรกิจที่รวดเร็ว การศึกษากรณี Temu จึงมีคุณค่าในการช่วยทำความเข้าใจว่าระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ส่งผลต่อกิจกรรมทางธุรกิจ การจัดการซัพพลายเชน และรูปแบบการจ้างงานอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของเศรษฐกิจกับความยั่งยืนด้าน Labour Rights ในบริบทอุตสาหกรรม E-commerce ยุคปัจจุบัน

ภาพประกอบ 2 การดาวน์โหลดแอปซอปปิง Temu ทั่วโลกตั้งแต่เดือนกันยายน 2022 ถึงเดือน พฤษภาคม 2023

ที่มา: Tian, Z. (2023). 被美国国会点名的 Temu 和 SHEIN：高速增长、政治打压与
剧烈竞争. https://fddi.fudan.edu.cn/_t2515/cc/9a/c21253a511130/page.h

จากกราฟในช่วงระยะเวลาเพียง 6 เดือน Temu มีจำนวนผู้ใช้งานในสหรัฐอเมริกา
เพิ่มขึ้นจาก 5.8 ล้านคนในเดือนตุลาคม 2022 เป็น 104.2 ล้านคนในเดือนเมษายน 2023 ซึ่งถือ
เป็นการเติบโตที่สูงมาก โดยเฉพาะในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเมษายนที่ตัวเลขพุ่งจาก 36.7
ล้านเป็นกว่า 100 ล้านคน การเติบโตนี้สะท้อนถึงกลยุทธ์การตลาดของ Temu

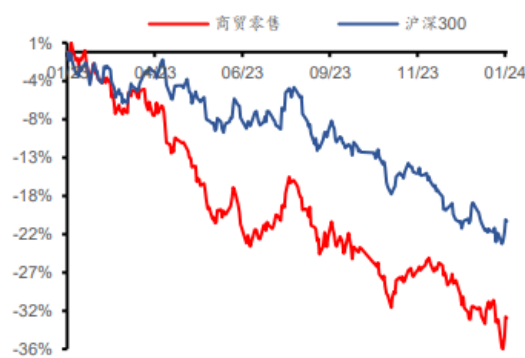

ภาพประกอบ 3 การดาวน์โหลดส่วนแบ่งของแอปช้อปปิ้ง Temu 14 กรกฎาคม 2023

ที่มา: Tian, Z. (2023). 被美国国会点名的 Temu 和 SHEIN：高速增长、政治打压与
剧烈竞争. https://fddi.fudan.edu.cn/_t2515/cc/9a/c21253a511130/page.htm

ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2023 สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นตลาดหลักของ Temu โดยมีการ
ดาวน์โหลดแอปสูงถึง 33% ของการดาวน์โหลดทั้งหมดทั่วโลก รองลงมาคือเม็กซิโกที่ 16% และส
หราชอาณาจักร 8% ส่วนประเทศอื่น ๆ อย่างเยอรมนี ฝรั่งเศส โปแลนด์ และอิตาลี มีสัดส่วนอยู่
ระหว่าง 4% ถึง 7% ขณะที่กลุ่มประเทศอื่น ๆ รวมกันอยู่ที่ 14% ซึ่งข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่า Temu

มีการขยายตลาดออกนอกประเทศจีน โดยเฉพาะการเจาะเข้าสู่ตลาดอเมริกาเหนือและยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูง ทั้งในแง่ของกำลังซื้อและความถี่ในการใช้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ การกระจายตัวอย่างเสรีเช่นนี้ยังสอดคล้องกับเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ที่เอื้อให้ทุนข้ามชาติสามารถขยายตัวผ่านช่องทางดิจิทัลโดยลดต้นทุนการเข้าสู่ตลาดใหม่ ๆ (田喆, 2023)

相关报告:

《把握结构性机会，看好性价比消费和出海》

——2024 年 01 月 21 日

《Temu 全球用户数达 4.67 亿，排名全球第二》

——2024 年 01 月 14 日

《拼多多暂停本地生活业务，聚焦主站及跨境电商 temu》

——2024 年 01 月 07 日

ภาพประกอบ 4 การเปรียบเทียบดัชนีอุตสาหกรรมและ CSI 300 ปี 2024

ที่มา: Zhang, H. (2024). 商务部支持跨境电商发展新动能，Temu 推出半托管模式. Shanghai Securities. https://pdf.dcfw.com/pdf/H3_AP202401291619253774_1.pdf

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลจีนสนับสนุน อีคอมเมิร์ซข้ามพรมแดน และ Temu ก็เปิดตัวโมเดล “ครึ่ง 托管” ที่ร้านค้าซัพพลายเออร์ในต่างประเทศสามารถจัดการสต็อกและส่งออกได้ ส่วน Temu

ดูแลระบบขาย ไปรษณีย์ และบริการลูกค้า โครงสร้างนี้ทำให้ ทัพพลายเซนต์เดมียืดหยุ่นขึ้น และ Temu ขยายหมวดสินค้ากลุ่มหนัก เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า ได้ง่ายขึ้น (Markets, 2024)

Temu เป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซสัญชาติจีนที่ถือกำเนิดจากการแข่งขันกันอย่างดุเดือดในตลาดจีน โดยแยกตัวออกมาจากบริษัทแม่ 拼多多 (Pinduoduo) (WEALTH, 2024) การเปิดตัว Temu สู่อเมริกาในเดือนกันยายน 2022 ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ภายในเวลาไม่นาน Temu ได้กลายเป็นแอปช้อปปิ้งที่มียอดดาวน์โหลดสูงสุดบน Apple App Store ของสหรัฐอเมริกา จนสามารถแข่งหน้าแพลตฟอร์มตะวันตกอย่าง Amazon และ Walmart (Prasso, 2023) และสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์ทางธุรกิจภายใต้บริบทโลกเสรีนิยมใหม่ ซึ่ง Temu สามารถเจาะตลาดใหม่และดึงดูดผู้บริโภคจำนวนมากได้ในระยะเวลาที่สั้น โดยอาศัยเทคโนโลยี การตลาดเชิงรุก และการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่เอื้อต่อการแข่งขันเสรี กลยุทธ์หลักของ Temu ที่ส่งผลให้บริษัทเติบโตอย่างรวดเร็ว มีดังนี้

โมเดลธุรกิจราคาต่ำสุด (Cost Leadership) Temu ใช้กลยุทธ์ตัดคนกลางออก เพื่อเชื่อมต่อผู้บริโภคกับผู้ผลิตในจีนโดยตรง ทำให้สามารถเสนอราคาสินค้าที่ต่ำเป็นพิเศษ เมื่อเทียบกับคู่แข่ง เนื่องจากการที่ลดต้นทุนการผ่านพ่อค้าคนกลางและทัพพลายเซนต์เดมียืดหยุ่น กลยุทธ์นี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่ส่งเสริมการแข่งขันด้านราคาและการลดต้นทุน เพื่อดึงดูดผู้บริโภคด้วยสินค้าราคาถูก อีกทั้งสินค้าบน Temu หลายรายการมีราคาถูกจนทำให้ดึงดูดผู้บริโภค รวมถึงการช้อปปิ้งแบบเกม (Gamification) ที่ Temu นำกลยุทธ์ของ 拼多多 Pinduoduo มาใช้ โดยเปลี่ยนการช้อปปิ้งให้เหมือนกับการเล่นเกมที่สนุกสนาน ผู้ใช้สามารถหมุนวงล้อเพื่อที่จะสะสมรางวัล และเชิญเพื่อนมาเข้าร่วมเพื่อรับส่วนลดเพิ่มเติม หรือแข่งขันในกิจกรรมแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทำให้กระบวนการล่าดีลเป็นเรื่องน่าติดตาม กลยุทธ์นี้ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้และสร้างพฤติกรรมการช้อปปิ้งเพื่อที่จะให้ลูกค้ามักกลับมาใช้งานซ้ำ ซึ่งเป็นการสร้างฐานลูกค้า รวมถึงขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี AI และ Big Data ในฐานแพลตฟอร์มดิจิทัล (Mohammed, 2025)

Temu จึงได้อาศัยระบบปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนรู้พฤติกรรมและความชอบของลูกค้า แอปสามารถวิเคราะห์ข้อมูลการค้นหาและการซื้อของผู้ใช้ เพื่อที่จะนำเสนอสินค้าที่ผู้ใช้น่าจะสนใจแบบล่วงหน้าได้ เพื่อที่จะกระตุ้นความต้องการซื้อ ก่อนที่ลูกค้าจะรู้ตัวว่าต้องการสินค้า นั้นด้วยซ้ำ แนวทางนี้เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองตลาดเสรีที่มีการแข่งขันสูง ผู้ที่ใช้ข้อมูลได้ดีกว่าย่อมได้เปรียบในการนำเสนอสินค้าโดนใจลูกค้าได้เร็วกว่าคู่แข่ง ถือว่าเป็นการทำตลาดเชิงรุกที่ TEMU ไม่ลังเลเพื่อที่จะทุ่มงบประมาณเพื่อทำการตลาด บริษัทใช้กลยุทธ์โฆษณา

เชิงรุกบนสื่อออนไลน์ทุกแพลตฟอร์ม และเสนอโปรโมชั่น/คูปองสุดคุ้มสำหรับผู้ซื้อใหม่ นอกจากนี้ ในช่วง 11 เดือนแรกของปี 2023 การจ่ายโฆษณาของ Temu ในตลาดสหรัฐอเมริกาสูงกว่าปีก่อน ถึง 15 เท่า ซึ่งส่วนใหญ่จะผ่านแพลตฟอร์ม Meta/Facebook เป็นต้น คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1,200 ล้านดอลลาร์ เฉพาะในปี 2023 จึงส่งผลให้ค่าใช้จ่ายด้านการขายและการตลาดรวมของบริษัทแม่ อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) เพิ่มขึ้นถึง 50% ต่อปี ด้วยกลยุทธ์การตลาดเชิงรุกระดับนี้ จึงสะท้อนว่าเสรีนิยมใหม่ที่บริษัทพร้อมรับความเสี่ยงขาดทุนระยะสั้น เพื่อที่จะแลกกับส่วนแบ่ง ตลาดระยะยาว โดยอาศัยการเข้าถึงผู้บริโภคจำนวนมาก ด้วยกลยุทธ์ของ Temu สามารถสร้าง การเติบโตในช่วงเวลาสั้น ๆ ในปี 2022-2023 ซึ่ง Temu สามารถขยายธุรกิจไปแล้วมากกว่า 45 ประเทศทั่วโลก และตั้งเป้าหมายยอดขายรวมถึง 60,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2024 อีกทั้ง ความสำเร็จนี้ยังช่วยผลักดันมูลค่าตลาดของบริษัทแม่อย่าง 拼多多 (Pinduoduo) สูงจนผู้ก่อตั้ง อย่าง โคลิน หวง กลายเป็นมหาเศรษฐีอันดับ 2 ของจีนด้วยสินทรัพย์สุทธิถึง 52,300 ล้านดอลลาร์ ณ สิ้นปี 2023 (WEALTH, 2024)

สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าในบริบทเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่เอื้อต่อการแข่งขันและการ เคลื่อนย้ายทุนอย่างเสรีนั้น บริษัทที่สามารถนำกลยุทธ์ด้านราคา เทคโนโลยี และการตลาดเข้า ด้วยกัน อย่างไรก็ดี ความสำเร็จเชิงนี้ยังมาพร้อมกับปัญหาหลายประการที่เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทาง ธุรกิจของ Temu เช่น ข้อกล่าวหาเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่จำหน่ายสินค้าละเมิด ลิขสิทธิ์หรือแม้กระทั่งการปลอมแปลง ซึ่งมีการร้องเรียนจากผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาว่า Temu ได้รับคะแนนความพึงพอใจเพียง 2.1 จาก 5 ดาว จากบนฐานข้อมูลของ Better Business Bureau (Nicholas Kaufman, 2023)

การจัดการห่วงโซ่อุปทานของ Temu หนึ่งในปัจจัยในการตั้งราคาสินค้าของ Temu ให้ ต่ำกว่าคู่แข่ง ก็คือ ภายใต้โมเดลธุรกิจใหม่ Temu ได้ใช้วิธีเชื่อมโยงร้านค้าผู้ผลิตจำนวนมากในจีน เพื่อเข้ากับผู้บริโภคต่างชาติผ่านแพลตฟอร์มโดยตรง จึงทำให้ไม่จำเป็นต้องผ่านผู้จัดจำหน่าย ระดับกลางหรือสต็อกสินค้าในคลังประเทศปลายทางแบบการค้าปลีกแบบดั้งเดิม และแนวทางนี้ ลดลำดับห่วงโซ่อุปทานลงและลดต้นทุนการกระจายสินค้าในภาพรวม ผลลัพธ์คือผู้ผลิตสามารถ เสนอราคาที่ต่ำมากบนแพลตฟอร์ม Temu ขณะที่ผู้บริโภคปลายทางก็ได้รับสินค้าราคาถูกอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในตลาด (WEALTH, 2024)

Temu อาศัยผู้ขายและโรงงานผลิตสินค้าจำนวนมากเป็นฐานรากของห่วงโซ่อุปทาน จากข้อมูลที่ บริษัทชี้แจงต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกาจึงพบว่า Temu มีซัพพลายเออร์ในเครือข่ายมากกว่า 80,000 ราย และส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศจีน (HADERO, Congressional report says there's an

extremely high risk Temu's supply chains have forced labor, 7, June 23, 2023) การมีซัพพลายเออร์จำนวนมากทำให้ Temu สามารถนำเสนอสินค้าที่หลากหลายหมวดหมู่บนเว็บไซต์ และเพิ่มสินค้าใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่องที่คล้ายกับกรณี Shein ที่เพิ่มสินค้าหลายพันรายการต่อวัน (O'Dell, 2023) ขณะเดียวกัน Temu สามารถปรับเปลี่ยนสินค้าหรือเพิ่มและลดปริมาณการสั่งซื้อได้อย่างยืดหยุ่น ตามกระแสของตลาดที่ต้องการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับการแข่งขันในตลาดโลกที่ต้องตอบสนอง ความต้องการผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว Temu ดำเนินคล้ายกับโมเดล ผลิตไว-ส่งไว ของ Shein ซึ่งขึ้นชื่อด้านซัพพลายเชนความเร็วที่สูงในอุตสาหกรรมแฟชั่น (Nicholas Kaufman, 2023)

ภาพประกอบ 5 ส่วนแบ่งการจัดส่งชิ้นต่ำจาก Temu และ Shein เมื่อเทียบกับสัดส่วนอื่นๆ
ที่มา: Select Committee on the Chinese Communist Party. (2023). Fast fashion and the Uyghur genocide: Interim findings. <https://selectcommitteeontheccp.house.gov>

จากภาพจะเห็นว่า Temu และ Shein ครองส่วนแบ่งของการส่งสินค้าประเภท de minimis (มูลค่าต่ำกว่าเกณฑ์เสียภาษี) ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นทั่วโลก พื้นที่สีเหลือง (Temu/Shein) แสดงสัดส่วนที่สูง ในขณะที่สีเทา (All Other Packages) เป็นของผู้ส่งรายอื่นทั่วโลก สะท้อนว่าโมเดลราคาต่ำผ่าน de minimis เป็นหัวใจสำคัญในการขยายธุรกิจของ Temu/Shein การใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ทางการค้าเสรี ส่วนหนึ่งมาจากการอาศัยข้อยกเว้นทางภาษีศุลกากร และช่องโหว่นโยบายในระบบการค้าโลก

โดยเฉพาะกฎ de minimis ของสหรัฐอเมริกาตามมาตรา 321 ที่ยกเว้นการเก็บภาษีนำเข้ากับสินค้าที่มีมูลค่าต่ำกว่า 800 ดอลลาร์ต่อชิปเมนต์(หนึ่งการจัดส่ง) และลดขั้นตอนการตรวจสอบศุลกากรสำหรับพัสดุมูลค่าต่ำเหล่านี้ Temu และแพลตฟอร์มจีนรายอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์จากกฎนี้อย่างเต็ม โดยแยกการส่งสินค้าจากจีนเป็นพัสดุย่อยๆ ที่ส่งตรงถึงลูกค้าในสหรัฐอเมริกา แทนที่จะส่งเป็นล็อตใหญ่มายังคลังสินค้า วิธีนี้ทำให้ในปี 2022 Temu และ Shein ไม่ต้องจ่ายอากรนำเข้าให้สหรัฐอเมริกาเลย ในขณะที่แบรนด์แฟชั่นดั้งเดิมอย่าง H&M มีภาระภาษีนำเข้าสูงถึง 205 ล้านดอลลาร์ในปีเดียวกัน ซึ่งเท่ากับว่า Temu ได้เปรียบด้านโครงสร้างต้นทุนอย่างมาก ด้วยสินค้าที่ราคาถูกยิ่งขึ้น 20% (Party, 2023)

เมื่อเทียบกับการนำเข้าแบบปกติที่ต้องเสียภาษี และยังเลี่ยงการตรวจสอบเข้มงวดจากศุลกากรไปพร้อมกันด้วย การเลี่ยงการตรวจสอบด้านแรงงานและมาตรฐาน นอกจากเรื่องภาษีกรณีการส่งสินค้าภายใต้เกณฑ์ de minimis ยังเปิดช่องทางทำให้ Temu หลีกเลี่ยงการตรวจสอบด้านมาตรฐานแรงงานโดยหน่วยงานรัฐของประเทศปลายทางอย่างในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายห้ามนำเข้าสินค้าที่ผลิตโดยแรงงานบังคับจากจีนเจียง (ตาม Uyghur Forced Labor Prevention Act – UFLPA) ซึ่งกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องพิสูจน์ว่าสินค้าไม่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานบังคับ แต่การนำเข้าสินค้าผ่านการส่งพัสดุย่อยรายย่อยภายใต้เกณฑ์มูลค่าต่ำนี้ จึงไม่มีการยื่นเอกสาร

นำเข้าอย่างเป็นทางการที่จะทำให้ศุลกากรสหรัฐอเมริกา ขาดข้อมูลเพื่อที่จะตรวจสอบสินค้าที่ละเมิดกฎหมายได้ (O'Dell, 2023)

Brand	Import Duties Paid (2022)
GAP	\$700,000,000
H&M	\$205,000,000
DAVID'S BRIDAL	\$19,500,000
SHEIN / TEMU	\$0 (De Minimis Shipments)

ภาพประกอบ 6 ตารางภาษีนำเข้าของสหรัฐอเมริกาที่จ่ายโดยบริษัทค้าปลีกในปี 2022

ที่มา: Select Committee on the Chinese Communist Party. (2023). Fast fashion and the Uyghur genocide: Interim findings. <https://selectcommitteeontheccp.house.gov>

จากภาพจะเห็นว่าในปี 2022 แบรินด์ใหญ่อย่าง GAP, H&M และ David's Bridal จ่ายภาษีนำเข้าสหรัฐฯ สูงถึงหลายร้อยล้านดอลลาร์ ขณะที่ Shein และ Temu จ่าย \$0 เพราะใช้ช่องทาง de minimis ซึ่งอนุญาตให้นำเข้าสินค้ามูลค่าต่ำกว่า \$800 โดยไม่เสียภาษี วิธีนี้ลดต้นทุนได้มหาศาลแต่สร้างความเหลื่อมล้ำทางการแข่งขัน และบั่นทอนรายได้ภาษีศุลกากรของสหรัฐฯ รวมทั้งลดโอกาสตรวจสอบสินค้าที่อาจเกี่ยวข้องกับแรงงานบังคับ คาดว่าในแต่ละวัน กว่า 30% ของพัสดุที่ส่งเข้ามายังสหรัฐอเมริกา ภายใต้กฎ de minimis ที่มาจาก Shein และ Temu และโดยรวมแล้วเกือบครึ่งหนึ่งของพัสดุ de minimis มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศจีน (Communist, 2023)

Temu ได้ออกแบบห่วงโซ่อุปทานที่สามารถตอบโต้ภัยการแข่งขันในเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่นั้นคือ ต้นทุนที่ต่ำ มีความยืดหยุ่นสูง และยังอาศัยช่องว่างของกฎระเบียบเพื่อประโยชน์ทาง

ธุรกิจ อย่างไรก็ตามก็ดี สัญญาณของการปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าระหว่างประเทศเริ่มปรากฏ สหรัฐอเมริกามีความเคลื่อนไหวที่จะยกเลิกข้อยกเว้น de minimis สำหรับสินค้าจีนและเพิ่มภาระภาษีนำเข้าสูงถึง 145% (Deppen, 2025) สะท้อนให้เห็นว่าโมเดลห่วงโซ่อุปทานที่ Temu เคยใช้ประโยชน์ได้ดีภายใต้กรอบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ อาจต้องปรับตัวเมื่อเผชิญกับนโยบายกีดกันทางการค้าที่เข้มงวดมากขึ้นในอนาคต

4.2 การละเมิดสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของแบรนด์ TEMU ในจีน

ก่อนจะวิเคราะห์การละเมิด Labour Rights ในจีน โดยเฉพาะใน Global supply chain ของอุตสาหกรรม E-commerce ผ่าน Digital platform อย่าง Temu จำเป็นต้องเข้าใจก่อนว่ากรอบนโยบายแรงงานของจีนเป็นอย่างไร สิ่งนี้จะช่วยให้เห็นภาพกฎหมายและโครงสร้างสถาบันของจีน เชื่อมต่อการกดมาตรฐานแรงงานอย่างไร และเชื่อมโยงได้ว่าทำไมรูปแบบธุรกิจดังกล่าวจึงสร้างผลกระทบต่อสิทธิแรงงานในระดับโลกอย่างต่อเนื่อง

4.2.1 องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ILO ในจีน

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ILO ในจีน จะกำหนดอนุสัญญาให้เป็นมาตรฐานสากลขั้นต่ำในด้านสิทธิแรงงาน อย่างเช่น การรวมกลุ่ม การเจรจาต่อรองร่วม การไม่เลือกปฏิบัติ และความเท่าเทียมในค่าจ้าง แต่บริบทของประเทศจีนกลับมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้การให้สัตยาบันและการปฏิบัติตามอนุสัญญาเหล่านี้เป็นเรื่องที่ซับซ้อนกว่าหลายประเทศ จีนยังไม่ให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 ซึ่งเกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการรวมกลุ่มและการเจรจาต่อรองร่วม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะระบบการเมืองจีนมีข้อจำกัดต่อการจัดตั้งองค์กรอิสระ แรงงานทุกกลุ่มจำเป็นต้องอยู่ภายใต้สหภาพแรงงานเดียวนั้นคือ All-China Federation of Trade Unions (ACFTU) ซึ่งเป็นองค์กรที่รัฐควบคุมโดยตรง

อย่างไรก็ตาม แม้จีนจะยังไม่ให้สัตยาบันอย่างเป็นทางการต่อบางอนุสัญญา แต่ก็มี ความพยายามในการสะท้อนว่าหลักการของ ILO ได้เข้าสู่กฎหมายภายใน ตัวอย่างเช่น กฎหมายแรงงานปี 1994 และกฎหมายสัญญาแรงงานปี 2007 ที่บัญญัติสิทธิพื้นฐานของแรงงานไว้ เช่น สิทธิในการทำสัญญาอย่างเป็นธรรม การคุ้มครองค่าจ้าง และการคัดค้านการเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าจีนมีความพยายามที่จะนำแนวคิดของ ILO มาใช้ในระดับหนึ่ง แม้ยังไม่มีการให้สัตยาบันในระดับระหว่างประเทศก็ตาม ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการคุ้มครองสิทธิแรงงานในจีน การมีเพียง ACFTU เป็นองค์กรเดียวที่ได้รับ

อนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมด้านแรงงาน ทำให้แรงงานขาดช่องทางในการต่อรองที่เป็นอิสระและจริงจัง อีกทั้งระบบโครงสร้างทางการเมืองยังไม่เอื้อต่อการเปิดพื้นที่ให้แรงงานมีส่วนร่วมอย่างเสรี ส่งผลให้แม้จะมีกฎหมายบางฉบับที่สะท้อนหลักการของ ILO แต่การปฏิบัติจริงกลับยังห่างไกลจากมาตรฐานสากล (Neal, 2016)

เมื่อ Global supply chain โตไว แต่ Labour Rights โตไม่ทัน ดังนั้นการเติบโตของอุตสาหกรรม E-commerce และ Digital platform อย่าง Temu ทำให้จีนถูกจับตามองในฐานะมหาอำนาจใหม่ที่เชื่อมโยงผู้ผลิตต้นทุนต่ำกับผู้บริโภคทั่วโลกผ่าน Global supply chain ที่รวดเร็ว แต่เบื้องหลังราคาถูกและความสะดวกนี้ คือคำถามใหญ่เรื่อง Labour Rights ที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจน โดยเฉพาะในประเทศจีนที่โครงสร้างแรงงานและกฎหมายยังเต็มไปด้วยข้อจำกัด

แม้จีนจะประกาศตัวเป็นหนึ่งในสมาชิก WTO และมีความร่วมมือกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) มานาน แต่ความจริงแล้ว หลักสิทธิมนุษยชนแรงงานในจีนยังอ่อนแอเกินสาเหตุหลักมาจากการผูกขาดของ All-China Federation of Trade Unions (ACFTU) เนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบ Digital platform ของจีนจึงกลายเป็นพื้นที่สีเทาที่แรงงานไม่มีอำนาจต่อรองอย่างกรณี Temu ที่อาศัยช่องโหว่ De Minimis ส่งออกสินค้าไปสหรัฐอเมริกา โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบที่มา ไม่ต้องเสียภาษี แถมยังใช้โรงงานที่มีชั่วโมงทำงานเกินกฎหมายหรือมีข้อสงสัยเรื่องแรงงานบังคับจากจีนเจียนด้วยซ้ำ (Kaufman, 2023)

รายงานของ ILO (2024) และบทวิเคราะห์ของ Global Labour University (หน้า 22-28) ยังชี้ว่าแม้จีนจะร่วมมือกับ ILO ในบางโครงการ แต่ในทางโครงสร้างแล้ว สิทธิแรงงานโดยเฉพาะในห่วงโซ่อุปทานของ E-commerce ยังมีจุดเปราะบางสูง การรวมกลุ่มเจรจาต่อรองอิสระแทบไม่มีอยู่จริง และแรงงานจำนวนมากยังทำงานในเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม (Organization., 2024) จีนกำลังใช้สูตรผสมระหว่างการเปิดรับกลไกตลาดเสรีจาก Neoliberalism แต่ยังคงควบคุมเข้มแรงงานและข้อมูลภายในประเทศ นี่คือการทำให้ Global supply chain โตเร็ว แต่ Labour Rights กลับไม่ทันเกม ทุนข้ามชาติโตไว

กล่าวโดยสรุป การนำ ILO Core Conventions มาใช้ในบริบทของประเทศจีนยังเป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งในด้านข้อจำกัดทางโครงสร้างและการเมือง จีนอาจมีบทบาทในเวทีนานาชาติด้านสิทธิแรงงานในเชิงภาพลักษณ์ แต่ในทางความเป็นจริง แรงงานในจีนยังเผชิญกับอุปสรรคที่สำคัญในการเข้าถึงสิทธิพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล UDHR – ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

4.2.2 TEMU กับการละเมิดสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทาน

แม้ Temu จะมีการเติบโตทางด้านธุรกิจ แต่หลักฐานจากช่วงปี 2022-2024 ได้ชี้ว่าการเติบโตดังกล่าวนี้ได้นำมาซึ่งการละเมิดสิทธิแรงงานในห่วงโซ่อุปทานของบริษัท กรณีศึกษาของ Temu แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจ้างงานและสภาพการทำงานที่เข้าข่ายนั้นได้มีการใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นการจ่ายค่าจ้างต่ำกว่ามาตรฐาน การบังคับให้ทำงานล่วงเวลาเกินกว่าที่กฎหมายแรงงานกำหนด หรือแม้กระทั่งความเสี่ยงของการใช้แรงงานบังคับในส่วนของซัพพลายเชน ในส่วนแรก รูปแบบการผลิตแบบ Ultra-Fast Fashion ที่ Temu ใช้นี้ได้ก่อให้เกิดสภาพการทำงานแบบ Sweatshop Economy จากงานวิจัยโดย Globalworks Lund AB (2024) ได้ระบุว่า Temu และคู่แข่งอย่าง Shein ที่กำลังทำเทรนด์ที่น่ากังวลเป็นอย่างมาก โดยใช้ระบบจัดการซัพพลายเออร์ และจ้างงานแบบโรงงานรถที่ตัวแรงงานนั้นไม่มีสัญญาจ้างอย่างเป็นทางการและต้องทำงานในชั่วโมงที่มีกฎหมายหลวม งานชี้ว่าคนงานทุกระดับในซัพพลายเชนต่างได้รับผลกระทบจากการที่ชั่วโมงการทำงานยาวนาน และไม่มีหลักประกันความมั่นคงในการจ้างงาน ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า Temu ไม่ได้เป็นแค่แพลตฟอร์มขายของราคาถูก แต่จริงๆ แล้วคือกลไกหลักใน global supply chain ที่เชื่อมโยงกับการจ้างงานในลักษณะบังคับหรือกดดัน ผ่านโครงการบรรเทาความยากจน (industrial poverty alleviation) ของจีน และ Temu เองก็ดำเนินงานบน digital platform ที่เร่งสปีดการสั่งของส่งของ แต่กลับละเลย labor rights ของคนงานที่อยู่ปลายทาง ซึ่งถูกใช้เป็นแรงงานราคาถูกในห่วงโซ่นี้ (Lund, 2024)

ภาพประกอบ 7 การประท้วงของผู้ค้าส่งที่ขายสินค้าบนแพลตฟอร์มของ Temu

Globalworks. (2024). Suppliers and Workers Straightjacketed by Ultra-fast Fashion.
<https://www.globalworks.se/project/suppliers-and-workers-straightjacketed-by-ultra-fast-fashion>

ภาพนี้เป็นภาพประท้วงของเหล่า vendor หรือผู้ค้าส่งที่ขายสินค้าบนแพลตฟอร์มของ Temu ในเดือนกรกฎาคม 2024 เนื่องจากไม่พอใจกฎหมายเกี่ยวกับบริการหลังการขาย ซึ่งกดดันทุนและโยนความเสี่ยงกลับไปให้ vendor แทนที่จะอยู่ที่แพลตฟอร์ม Temu และ Shein ใช้การกดราคารอง บีบ supplier ให้ส่งเร็วขึ้น และถ้า supplier ทำไม่ได้ก็จะถูกตัดออกจากระบบ นี่ได้แสดงให้เห็นปัญหา Digital platform labor rights อีกแบบหนึ่ง คือไม่ได้กีดกันแรงงานในโรงงาน แต่กดดันทั้ง vendor ในห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นฟันเฟืองสำคัญของ Global supply chain ในแฟชั่น ultra-fast ของ Temu โดยที่ vendor เองแทบต่อรองอะไรไม่ได้ เมื่อถูกกดดันเรื่องนโยบายสินค้า บริการหลังการขาย ก็เลยต้องออกมาประท้วงกันแบบนี้ (AB, 2024)

กล่าวได้ว่า Temu นั้นได้ใช้ประโยชน์จากความกดดันด้านต้นทุนไปสู่ผู้ผลิตรายย่อย ซึ่งในทางปฏิบัติคือการบีบให้แรงงานระดับล่างต้องทำงานหนักขึ้นอย่างเช่น การรับจ้างรายชิ้น งานไม่มีสัญญาประจำ ส่งผลให้แรงงานจำนวนมากไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานอย่างที่ควร การจ่ายค่าจ้างต่ำกว่ามาตรฐานและไม่เป็นธรรม เป็นรูปแบบการละเมิดสิทธิแรงงานอย่างหนึ่งที่สำคัญที่พบในห่วงโซ่อุปทานของ Temu และธุรกิจประเภทเดียวกัน จากการสืบสวนเชิงลึกของสื่ออังกฤษอย่าง Channel 4 และ The i Newspaper ที่ได้เปิดเผยในปี 2022 ค้นพบว่าแรงงานในโรงงานที่ผลิตเสื้อผ้าให้ Shein ที่มีโมเดลธุรกิจและฐานผลิตใกล้เคียง Temu ต้องทำงาน 18 ชั่วโมงต่อวัน ไม่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ และได้หยุดเพียง 1 วันต่อเดือน พนักงานโรงงานเหล่านี้ได้รับค่าจ้างพื้นฐานเพียงเดือนละประมาณ 4,000 หยวน หรือราว 18,000 บาท โดยมีเงื่อนไขที่จะต้องผลิตเสื้อผ้าให้กรกฎาคม 2024 ได้อย่างน้อยวันละ 500 ชิ้น และยังมีกรณีที่บริษัท ได้ยึดค่าจ้างเดือนแรกของแรงงานไว้ เป็นการประกันการทำงานด้วย เมื่อนับเป็นค่าตอบแทนต่อผลงาน คนงานเหล่านี้ได้รับค่าตอบแทนเพียงแค่ 0.4 หยวนต่อชิ้นงาน หรือประมาณ 2 สตางค์ต่อชิ้นเท่านั้น จึงได้สะท้อนถึง ค่าจ้างที่ต่ำ ที่ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ แม้ในบางกรณีแรงงานอาจทำโอทีที่เพิ่มจนได้รายได้สุทธิสูงขึ้น แต่ก็ยังต่ำกว่าค่าแรงเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ตัวอย่างเช่น รายงานของกลุ่ม Asia Floor Wage Alliance ได้ระบุว่าค่าแรงที่ถือว่าเพียงพอต่อการครองชีพในจีนอยู่ที่ราว 6,512 หยวนต่อเดือน แต่แรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าหลายรายกลับมีค่าจ้างตามพื้นฐานเพียง 2,400 หยวน ไม่รวมโอที ซึ่งต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง หลายกรณีคนงานจำเป็นต้องทำงานล่วงเวลายาวนานมากเพื่อให้ได้ค่าจ้าง

ใกล้เคียงในระดับพอยังชีพ โดยมีแรงงานบางรายได้ให้สัมภาษณ์กับ BBC ว่าสามารถทำเงินได้ราว 4,000–10,000 หยวนต่อเดือนเมื่อรวมโอที แต่การจะไปถึงระดับนั้นหมายถึงการทำงานแทบทุกวัน ไม่มีวันหยุดและวันละ 12-14 ชั่วโมงขึ้นไป การบังคับให้ทำงานล่วงเวลาเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ถือเป็นอีกมิติหนึ่งของการละเมิดสิทธิแรงงานที่เด่นชัดในซัพพลายเชนของ Temu และบริษัท คล้ายกัน ซึ่งกฎหมายแรงงานจีนกำหนดให้เวลาทำงานปกติไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และจำกัดการทำโอทีไม่เกิน 36 ชั่วโมงต่อเดือน แต่หลักฐานที่ BBC ลงภาคสนามชี้ว่า คนงานในโรงงานผู้ผลิตสินค้าต้องทำงานเกินกว่าข้อกำหนดนี้หลายเท่าตัว คนงานรายหนึ่งให้ข้อมูลกับ BBC ว่า ถ้าเดือนนี้มี 31 วัน ฉันก็จะทำงาน 31 วัน ซึ่งหมายถึงไม่มีวันหยุดเลยตลอดทั้งเดือน ทีมข่าว BBC ที่ลงพื้นที่ชุมชนโรงงาน Panyu ที่อยู่มณฑลกว่างตุง ในปี 2024 พบว่าคนงาน ตัดเย็บเสื้อผ้าที่เป็นซัพพลายเออร์ของ Shein และน่าจะรวมถึงที่ผลิตให้ Temu ด้วยเพราะใช้ฐาน การผลิตคล้ายกัน ทำงานโดยทั่วไปตั้งแต่ 08:00 น. ไปจนถึงหลัง 22:00 น. เป็นประจำทุกวัน และ บางแห่งทำงาน ประมาณ 75 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งละเมิดกฎหมายแรงงานจีนอย่างชัดเจน (Hastings, 2022)

สถานการณ์นี้สอดคล้องงานของ Public Eye จากสวิตเซอร์แลนด์ที่เคยพบว่าโรงงาน หลายแห่งในจีนมีพนักงานทำงานเลยเวลาอย่างหนักและต่อเนื่อง และบางแห่งไม่ได้จ่ายค่า ล่วงเวลาเป็นอัตราพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดด้วยซ้ำ (Kollbrunner, 2021) ประโยชน์ชี้ให้เห็นถึง สภาพการจ้างงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบแรงงาน คือไม่เพียงแต่จ่ายค่าจ้างต่ำจนต้องทำโอทีเพื่อใช้ ชีวิตให้อยู่รอด แต่ยังบังคับทางอ้อมให้ทำงานเกินชั่วโมง และไม่ให้ค่าล่วงเวลาอย่างเป็นธรรม ยิ่งไปกว่านั้นด้วยความไม่มั่นคงและการขาดความคุ้มครองทางกฎหมายของแรงงานในซัพพลายเชน ของ Temu ได้ทำให้เกิดช่องโหว่ที่นายจ้างสามารถละเมิดสิทธิได้โดยที่แรงงานไม่กล้าหรือไม่ สามารถเรียกร้องได้ ในระบบอุตสาหกรรมที่ Temu ใช้ในโรงงานมักจะจ้างคนงานแบบชั่วคราวหรือ เหมาส่งเมื่อมีคำสั่งซื้อจำนวนมาก เมื่อยอดสั่งซื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โรงงานจะรับแรงงาน ชั่วคราวเพิ่ม เพื่อเร่งการผลิต และเมื่อพ้นช่วงงานเร่งด่วนก็ปล่อยคนงานเหล่านั้นออกไป (Bicker, 2025)

แรงงานชั่วคราวเหล่านี้มักไม่มีสัญญาจ้างงานที่ถาวร และไม่มีแม้แต่สวัสดิการ หรือ ประกันสังคม และจึงขาดอำนาจต่อรอง สถานการณ์เช่นนี้ตรงกับข้อค้นพบของ Globalworks ที่ ระบุว่าทั้ง Temu และ Shein ทำให้ แรงงานจำนวนมากในซัพพลายเชนต้องทำงานนอกระบบคือ ไม่มีสัญญาจ้างที่เป็นธรรม และชั่วโมงการทำงานก็ไม่ถูกจำกัดตามกฎหมาย (Magnusson, 2024)

ผลที่ตามมาคือ เมื่อเกิดการละเมิด ไม่ว่าจะเป็นค่าแรงที่ต่ำหรือไม่ครบ การบังคับทำโอที หรือละเมิดความปลอดภัยในการทำงาน คนงานเหล่านี้มักเสียเปรียบไม่สามารถเรียกร้องความเป็นธรรมได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐานความเป็นลูกจ้างตามกฎหมายได้เลย นายจ้างหรือโรงงานซัพพลายเออร์จึงพยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบได้ง่าย ในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่เน้นการแข่งขันสูงและลดต้นทุนเป็นหลัก นอกจากประเด็นค่าจ้างและชั่วโมงการทำงานแล้ว Temu ยังถูกเพ่งเล็งในเรื่อง แรงงานบังคับ ในบางส่วนของห่วงโซ่อุปทานอีกด้วย ซึ่งในปี 2023 House Select Committee on the CCP คือ คณะกรรมการที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐอเมริกา เพื่อที่จะศึกษาและประเมินภัยคุกคามของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้มีรายงานว่า ห่วงโซ่อุปทานของ Temu นั้นมีความเสี่ยงสูงที่จะเกี่ยวข้องกับแรงงานบังคับจากจีน โดยเฉพาะกรณีการใช้วัตถุดิบฝ้ายจากมณฑลซินเจียง ว่า Temu ไม่มีระบบตรวจสอบหรือการกำกับดูแลซัพพลายเออร์ด้านสิทธิมนุษยชนและไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบใด ๆ (AP, 2025)

ข้อค้นพบนี้ได้สอดคล้องกับหลักฐานว่า สินค้าบางรายการบนเว็บไซต์ Temu ถึงกับระบุในคำอธิบายสินค้าว่าทำจากฝ้ายซินเจียง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีรายงานการใช้แรงงานบังคับชาวอุยกูร์อย่างแพร่หลาย (O'Dell, 2023) จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ทั้ง Temu และ Shein นั้นถูกจับตามองจากทางการตะวันตกอย่างมาก ช่วงต้นปี 2024-2025 และมีข่าวว่ารัฐบาลของสหรัฐอเมริกา ภายใต้การผลักดันของประธานาธิบดีทรัมป์ พิจารณาจะเพิ่มชื่อ Temu และ Shein ลงในบัญชีบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานบังคับตามกฎหมายของกระทรวงความมั่นคงมาตุภูมิ (Department of Homeland Security DHS) เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายที่ใหญ่ที่สุดของรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2025)

ในสหราชอาณาจักร ผู้บริหารของ Temu ได้ถูกเรียกไปชี้แจงต่อรัฐสภาถึงมาตรการของบริษัทในการป้องกันการใช้แรงงานบังคับและแหล่งที่มาของสินค้า โดยมีการสอบถามเกี่ยวกับกรณีฝ้ายซินเจียงเช่นกัน แม้ตัวแทนทางกฎหมายของ Temu ก็อ้างว่าผู้บริหารของบริษัทก็กังวลเช่นกันกับปัญหาแรงงานบังคับ และไม่อนุญาตให้ผู้ขายสินค้าจากเขตซินเจียงอยู่บนแพลตฟอร์ม (AP, 2025) แต่จากหลักฐานที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้บ่งชี้ว่าบริษัทได้ขาดกลไกการตรวจสอบและความโปร่งใส จึงทำให้เกิดช่องโหว่ที่ซัพพลายเออร์ที่อาจจะใช้แรงงานบังคับหรือแรงงานถูกกดขี่ โดยที่ Temu เองก็ไม่ได้ควบคุมดูแลอย่างจริงจัง เพราะ Temu ไม่เคยจริงจัง

จากภาพรวมปี 2022-2024 แสดงให้เห็นว่า Temu ได้ประโยชน์จากต้นทุนแรงงานที่ถูกกดขี่และการทำงานล่วงเวลาจำนวนมากมหาศาลของแรงงานในจีน ส่งผลให้สามารถตั้งราคาสินค้าที่ต่ำและขยายธุรกิจได้อย่างรวดเร็วภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ แต่ความได้เปรียบ

ทางการแข่งขันนี้ได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการละเมิดสิทธิแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นรูปของการจ่ายค่าจ้างต่ำกว่ามาตรฐาน การบังคับให้ทำงานเกินเวลาจนเกินขีดจำกัดของความเป็นมนุษย์นั้น หรือการใช้แรงงานที่ไม่มีการคุ้มครองตามกฎหมาย หรือใช้กฎหมายที่หละหลวม งานหลายชิ้นต่างยืนยันไปในทางเดียวกันว่า Fast Fashion และ E-commerce ราคาถูกแบบ Temu และ Shein นั้น ไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีจริยธรรมได้ (O'Dell, 2023)

การละเมิดสิทธิแรงงานภายใน 拼多多(Pinduoduo) บริษัทแม่ของ Temu ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องวัฒนธรรมการทำงานที่ล่วงเวลา แรงงานแจ้งว่าบริษัทใช้ระบบ 996 ซึ่งหมายถึง ทำงาน 9 โมงเช้า-3ทุ่ม 6 วัน/สัปดาห์ จึงถูกให้สอบสวนสภาพการทำงานภายในบริษัท หลังมีกรณีพนักงานเสียชีวิตจากการทำงานหนัก หน่วยงานด้านแรงงานในเซี่ยงไฮ้ได้เข้าตรวจสอบชั่วโมงทำงานและสัญญาจ้างของพนักงาน 拼多多(Pinduoduo) (Reuters, 2021)

รวมถึงพนักงานบางคนถูกบังคับทำงานมากกว่า 300-380 ชั่วโมงต่อเดือน ซึ่งเกินกว่ากฎหมายแรงงานจีน 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ระหว่างปลายปี 2020 ต้นปี 2021 พนักงานสองรายของ 拼多多(Pinduoduo) เสียชีวิตภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ หนึ่งในนั้นเป็นหญิงชื่อ Zhang Fei วัย 22 ปี ที่ล้มทุดขณะเดินกลับบ้านหลังทำงานดึกในเวลา 1:30 น. อีกคนเป็นวิศวกรชื่อ Wang Taixu วัย 20 กว่าปีที่กระโดดอาคารเสียชีวิตหลังขออนุญาตลาออกทันที เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้โซเชียลมีเดียจีนให้วิจารณ์วัฒนธรรมการทำงานหนักเกินไป อีกท่านหนึ่งเป็นพนักงานได้โพสต์ภาพเพื่อนร่วมงานถูกห้ามส่งโรงพยาบาลและบ่นว่าเงื่อนไขการทำงานนั้นช่างโหดร้าย บางคนต้องทำงานถึง 380 ชั่วโมงต่อเดือน ซึ่งทางบริษัทปฏิเสธข้อกล่าวหา และได้พนักงานคนนี้ออกทันที นอกจากชั่วโมงทำงานที่เกินเวลายังพบปัญหาสภาพแวดล้อมการทำงานเช่น ไม่มีห้องน้ำเพียงพอ บางชั้นมีพนักงาน 1,000 คน แต่มีห้องน้ำรวมแค่ 8 ห้อง ทำให้พนักงานต้องรอต่คิวหลายชั่วโมง (Chan, 2022)

ขยับออกมานอกองค์กร Temu ยังมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายโรงงานที่ผลิตให้กับแบรนด์ Shein ซึ่งก่อนหน้านี้ก็เคยโดนวิจารณ์หนักว่าใช้แรงงานหนักและถูกกดขี่ มีการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม บางโรงงานไม่มีแม้แต่สัญญาจ้างที่ถูกต้อง และหลายแห่งบังคับให้ทำงานเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยที่ไม่ได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีรายงานจากฝั่งตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกาที่ตั้งข้อสังเกตว่าในซัพพลายเชนของ Temu อาจมีการใช้แรงงานบังคับแฝงอยู่ โดยเฉพาะในเขตซินเจียง ซึ่งมีประวัติการบังคับใช้แรงงานชนกลุ่มน้อยชาวอุยกูร์ ซึ่งแม้ Temu จะออกมาปฏิเสธและยืนยันว่านโยบายไม่สนับสนุนแรงงานบังคับ แต่จนถึงตอนนี้ก็ยังไม่หลักฐานที่ชัดเจนว่าบริษัทมีระบบตรวจสอบที่โปร่งใสพอหรือไม่ (Party, 2023)

ทั้งหมดนี้สะท้อนภาพได้ชัดว่า แม้ Temu จะเป็น Digital platform ที่ล้ำสมัย เติบโตไว และใช้เทคโนโลยีอัลกอริทึมจัดการห่วงโซ่ได้อย่างดีเยี่ยม แต่แท้จริงแล้วการเติบโตของแบรนด์นี้ กลับอาศัยโครงสร้างแรงงานที่ถูกบีบให้ทำงานภายใต้เงื่อนไขที่ไม่มั่นคง เสี่ยงต่อการละเมิด Labor rights อย่างมาก นี่เป็นภาพที่เห็นได้ชัดในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ยุคปัจจุบัน ที่ให้ Global supply chain เคลื่อนที่ได้เร็วที่สุด กดต้นทุนให้ต่ำที่สุด โดยผลักภาระความไม่มั่นคงไปให้แรงงาน จำนวนมหาศาลเป็นผู้แบกรับ

เมื่อมองผิวเผิน Temu อาจเป็นเพียง shopping platform ที่ราคาถูก ใช้ง่าย และจัดส่งไว แต่ถ้าเจาะลึกลงไป จะเห็นว่าเบื้องหลังความสำเร็จคือระบบที่ให้ค่ากับต้นทุนต่ำและความเร็วเหนือสิทธิของคนทำงาน โดยไม่เคยถามว่ากระบวนการผลิตเหล่านี้เกิดขึ้นบนพื้นฐานแบบไหน แรงงานจำนวนมากใน Global supply chain ถูกทำให้หายไปจากสายตา ถูกลดทอนเหลือเพียงตัวเลขใน dashboard ของแพลตฟอร์มเพียงเท่านั้น แทนที่จะถูกมองว่าเป็นมนุษย์ ที่ควรมีศักดิ์ศรี ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดี

ท้ายที่สุดแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่าสิทธิแรงงานในยุคดิจิทัล กลับกลายเป็นสิ่งที่คนไม่ค่อยพูดถึง เท่าไหร่สัก โดยเฉพาะในโลกของธุรกิจแพลตฟอร์มที่ขับเคลื่อนด้วยความเร็วและผลกำไรเป็นหลัก ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันดูเหมือนจะให้รางวัลกับธุรกิจที่สามารถโตไว เข้าถึงผู้บริโภคได้ทั่วโลก และลดต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ระบบเศรษฐกิจที่เราเห็นจะถูกเรียกว่าเสรีนิยมใหม่ ที่เปิดทางให้ตลาดทำงานเต็มที่ แต่ในความเป็นจริง มันไม่ได้เสรีแบบลอยตัวเสียทีเดียว หลายพื้นที่ทั่วโลกมีโครงสร้างรัฐที่แข็งแกร่งซ่อนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งไม่ใช่เพื่อคุ้มครองแรงงานเสมอไป แต่กลับใช้กำลังของรัฐในการสร้างเงื่อนไขให้ทุนเติบโตได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการลดกฎระเบียบ ผ่อนปรน ข้อบังคับ หรือแม้กระทั่งการนิ่งเฉยต่อปัญหาในห่วงโซ่อุปทาน แน่นอนว่าแรงงานที่อยู่ในโครงสร้างแบบนี้จึงแทบไม่มีทางต่อรองได้เลย เพราะอำนาจอยู่ที่แพลตฟอร์มและระบบมากกว่าคน แรงงานจำนวนมากต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบการทำงานแบบยืดหยุ่นสูง แต่มักไม่มีหลักประกันในชีวิตจริง อาจไม่มีสวัสดิการ ไม่มีวันหยุด ไม่มีเสียงในกระบวนการตัดสินใจ และไม่สามารถรวมกลุ่มได้อย่างแท้จริง การที่แพลตฟอร์มหลายแห่งหลีกเลี่ยงสถานะนายจ้าง และเรียกแรงงานว่าพาร์ตเนอร์ หรือ ผู้ใช้แอป ก็ยิ่งทำให้แรงงานนั้นกลายเป็นเพียงจุดหนึ่งในระบบที่ถูกควบคุมโดยอัลกอริทึม โดยไม่มีใครรับผิดชอบต่อชีวิตของพวกเขา ถ้าเราไม่เริ่มมองให้เห็นว่า การเติบโตของแพลตฟอร์มจำนวนมากเกิดขึ้นบนแรงงานที่เปราะบาง ระบบก็จะยังให้รางวัลกับคนที่ก้าวได้ไกลและได้เร็วที่สุดและในที่สุดสิทธิแรงงานก็จะกลายเป็นเพียงเรื่องที่ถูกลืมอย่างเงียบ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อธิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 5 จะสรุปผลการวิจัยว่าการเติบโตของอุตสาหกรรมอีคอมเมิร์ซจีน ภายใต้กรณีศึกษา แปรนด์ Temu เป็นตัวอย่างชัดเจนของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่เร่งการขยายตัวของ Global supply chain ผ่านนโยบายรัฐและเทคโนโลยีดิจิทัล โดย Temu สามารถเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานระดับโลกเข้ากับกลยุทธ์ราคาต่ำและการจัดการข้อมูลแบบอัลกอริทึม ซึ่งก่อให้เกิดคำถามสำคัญ ด้าน Digital platform labor rights เนื่องจากแรงงานจำนวนมากกลับต้องรับภาระความไม่มั่นคง และถูกลดทอนสิทธิภายใต้ระบบนี้

นอกจากนี้ บทนี้ยังอภิปรายผลในมิติเชิงวิชาการ นโยบาย และปฏิบัติ เพื่อสะท้อนบทเรียน สำคัญ และเสนอแนวทางที่ไทยสามารถนำไปปรับใช้ เช่น การกำกับดูแลอีคอมเมิร์ซข้ามพรมแดน การยกระดับกฎหมายคุ้มครองแรงงานในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล และการสร้างความร่วมมือระหว่าง ประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยเติบโตควบคู่ไปกับมาตรฐานสิทธิแรงงานและความยั่งยืนในระยะ ยาว

5.1 สรุปผลการวิจัยที่สำคัญ

จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอุตสาหกรรม E-commerce ของจีน โดยเฉพาะใน กรณีของแปรนด์ Temu ซึ่งเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2022-2024 สามารถสรุปภาพรวมของผล การศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อได้ดังนี้

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อแรก การศึกษาการพัฒนาการของอุตสาหกรรม E-commerce ใน ประเทศจีนพบว่า Temu เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ เศรษฐกิจจีนในยุคดิจิทัลได้อย่างเด่นชัด โดย Temu ใช้บทบาทของ Digital platform เป็นเครื่องมือ หลักในการขยายธุรกิจเข้าสู่ตลาดโลกอย่างรวดเร็ว ผ่านการอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบ โลจิสติกส์ ที่พัฒนา และนโยบายการค้าเสรีระหว่างประเทศ เช่น การเข้าเป็นสมาชิก WTO ซึ่งช่วยลด อุปสรรคทางภาษีและกฎระเบียบ นอกจากนี้ Temu ยังใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น De Minimis Rule ของสหรัฐอเมริกา (Party, 2023) เพื่อส่งออกสินค้าไปยังตลาดอเมริกาได้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบต้นทางหรือเสียภาษีศุลกากร กลยุทธ์ดังกล่าวช่วยให้ Temu สามารถลดต้นทุนได้สูงสุด และสร้างเครือข่าย Global supply chain ที่เชื่อมโยงโรงงานผู้ผลิตใน

จีนกับผู้บริโภคทั่วโลกโดยตรง โดยไม่ต้องพึ่งพาหน้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ซึ่งแม้จะเป็นการใช้กลไกตลาดเสรีตามแนวคิด Neoliberalism แต่ในความเป็นจริงกลับดำเนินไปภายใต้การสนับสนุนเชิงโครงสร้างและนโยบายของรัฐจีนอย่างชัดเจน ทั้งนี้ แม้อัลกอร์ธึมดังกล่าวจะช่วยให้ TEMU เติบโตอย่างมาก แต่ก็ได้ก่อให้เกิดคำถามสำคัญเกี่ยวกับมาตรฐาน Labour Rights ภายในห่วงโซ่อุปทาน (Global supply chain) โดยเฉพาะสภาพการทำงานและการคุ้มครองสิทธิแรงงานในโรงงานของจีนที่เป็นฐานการผลิตหลัก ซึ่งยังคงเป็นประเด็นด้านจริยธรรมที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง (Nicholas Kaufman, 2023)

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่สอง การศึกษาการละเมิด Labour Rights ในห่วงโซ่อุปทาน ของ Temu ในฐานะ Digital platform อีคอมเมิร์ซจีนที่กำลังเติบโต พบข้อมูลที่น่ากังวลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างที่ต่ำกว่าความเป็นจริง การบังคับให้ทำงานล่วงเวลายาวนานเกินมาตรฐาน และกรณีการใช้แรงงานบังคับจากชนกลุ่มน้อยในเขตซินเจียง (Party, 2023) แม้ Temu จะมีการอ้างว่ามีนโยบายตรวจสอบและติดตามผู้ขายในห่วงโซ่อุปทาน แต่ก็ไม่มีระบบอิสระใดที่สามารถรับรองได้ว่ามาตรการดังกล่าวถูกปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ (Stefan Brehm, 2024) ที่ระบุว่ากลไกการควบคุมแรงงานใน Global supply chain ของ Temu ยังมีความหละหลวมและไม่โปร่งใสเพียงพอ

นอกจากนี้ ยังมีรายงานแรงงานในจีนและบังกลาเทศ ซึ่งเป็นฐานการผลิตสำคัญของ Temu ว่าต้องทำงานมากถึง 60–80 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งเกินกว่ามาตรฐานกฎหมายแรงงานในหลายประเทศ (O'Dell, 2023) เหล่านี้สะท้อนให้เห็นชัดว่าการเติบโตอย่างรวดเร็วของ Temu ในฐานะ Digital platform ภายใต้โครงสร้างตลาดเสรีตามแนวคิด Neoliberalism ได้อาศัยจุดอ่อนของระบบกำกับดูแลใน Global supply chain มาเป็นกลไกลดต้นทุน โดยผลกระทบด้านความเสี่ยงและคุณภาพชีวิตไปสู่แรงงานในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นประเด็นด้านจริยธรรมเกี่ยวกับ Labour Rights ที่ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องในระดับนานาชาติ

5.2 อภิปรายผลในกรอบทฤษฎีเสรีนิยมใหม่และสิทธิแรงงาน

เมื่อมองผ่านกรอบทฤษฎี เสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) จะเห็นว่าตามทฤษฎีแล้ว แนวคิดนี้เน้นการปล่อยให้กลไกตลาดทำงานอย่างอิสระ ลดบทบาทรัฐ เปิดเสรีทั้งการค้าและการเงิน แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้นในกรณีของจีนกลับฉายภาพที่ย้อนแย้งที่เห็นได้อย่างชัดเจน จีนยังคงเป็นประเทศที่ปกครองด้วย ระบอบพรรคเดียว ภายใต้ คอมมิวนิสต์ ที่ควบคุมอำนาจรัฐและเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างเข้มงวด รัฐยังมีบทบาทใหญ่ในการควบคุมแรงงาน การตรวจสอบสื่อ การ

จำกัดเสรีภาพอินเทอร์เน็ต และการไม่เปิดทางให้แรงงานรวมกลุ่มตั้งสหภาพอิสระเพื่อปกป้อง Labour Rights ของตนเองได้เต็มที่จีนยังคงควบคุมเข้มงวดทุกมิติภายในประเทศ ทั้งในเรื่องแรงงาน การเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ต และการปราบปรามการรวมกลุ่มเรียกร้อง Labour Rights แต่ในขณะเดียวกัน จีนก็เลือกหยิบเครื่องมือของตลาดเสรีระดับโลกมาใช้ประโยชน์เต็มที่ เช่น การเข้าเป็นสมาชิก WTO การลดภาษีนำเข้า-ส่งออก และการใช้ช่องโหว่ De Minimis ในการดันสินค้าไปยังตลาดสำคัญอย่างสหรัฐอเมริกา (Nicholas Kaufman, 2023) ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้ทุนจีนโดยเฉพาะในรูปแบบ Digital platform อย่าง Temu สามารถขยายอิทธิพลสู่ตลาดโลกได้เร็วอย่างไม่น่าเชื่อ

ถ้ามองในมุม Labour Rights จะเห็นได้ชัดว่าจีนแม้จะเปิดประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจโลก ใช้แนวคิดตลาดเสรีตามแบบ Neoliberalism และส่งเสริมให้ Digital platform อย่าง Temu เชื่อมต่อ Global supply chain ได้อย่างกว้างขวาง แต่กลับยังคงควบคุมแรงงานภายในประเทศอย่างเข้มงวด รัฐบาลจีนไม่เปิดโอกาสให้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งสหภาพแรงงานอิสระตามมาตรฐานสากล การประท้วงหรือเจรจาต่อรองแบบที่แรงงานในหลายประเทศมีสิทธิทำ กลับถูกจำกัดหรือถูกสกัดด้วยกลไกทางกฎหมายและนโยบายของรัฐ

นั่นจึงทำให้ Temu ในฐานะบริษัทอีคอมเมิร์ซจีน สามารถใช้ประโยชน์จากโครงสร้างนี้เพื่อกดต้นทุนแรงงานลงต่ำสุด โดยไม่ต้องกังวลเรื่องการเรียกร้อง Labour Rights หรือมาตรฐานแรงงานที่สูงขึ้น เมื่อรวมกับการใช้ช่องโหว่กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น De Minimis ในการส่งสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกา โดยไม่ต้องเสียภาษีหรือถูกตรวจสอบเข้มงวด การเติบโตของ Temu จึงยิ่งสะท้อนว่าระบบตลาดเสรีและโลกาภิวัตน์สามารถผลัดความเสี่ยงและต้นทุนไปตกอยู่กับแรงงานได้ง่ายเพียงใด ขณะที่แรงงานกลับมีอำนาจต่อรองน้อยที่สุด

สุดท้ายจึงเห็นได้ว่าเสรีนิยมใหม่อธิบายกลไกการไหลของทุนได้ก็จริง แต่กลับไม่สามารถอธิบายรัฐที่ยังคุมแรงงาน ข้อมูล เสรีภาพอย่างจีนได้เนื่องจากจีนไม่เหมือนตะวันตกเพราะโครงสร้างภายใต้ คอมมิวนิสต์นั้นแตกต่างประเทศประชาธิปไตย ขณะที่ Labour Rights ก็ดูเปราะบางเกินไปเมื่อปะทะกับทุนดิจิทัลข้ามชาติที่ใช้ Digital platform เชื่อมผู้ผลิตต้นทุนต่ำกับผู้บริโภคโดยตรงโดยแทบไม่ต้องรับผิดชอบอะไรในเรื่อง Labour Rights ทั้งหมดนี้จึงกลายเป็นภาพซ้อนที่ทั้งชวนทึ่งและน่าหวั่นใจในเวลาเดียวกัน ว่าตกลงแล้วใครได้ประโยชน์ ใครต้องแบกรับต้นทุนที่แท้จริงกันแน่

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ในการศึกษาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญในเชิงวิชาการ นโยบาย และการปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับอุตสาหกรรม E-commerce ในบริบทของสิ่งที่เรียกว่า “ทุนแบบผสม” เพราะกรณีของ Temu คือภาพที่เห็นชัดว่าโมเดลทุนจีนไม่ใช่ตลาดเสรีเพียง ๆ แต่เป็นการผสมผสานระหว่างกลไกตลาดเสรีกับการหนุนหลังจากรัฐ ดังนั้นแล้วจึงควรมีงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบเพิ่ม เพื่อที่จะเจาะลึกว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ตลาด และแรงงานในเศรษฐกิจจีน แตกต่างจากประเทศอื่นอย่างไร เช่นเทียบกับโมเดลในบังกลาเทศหรืออินเดีย ที่ก็เป็นฐานสำคัญใน Global supply chain ของอุตสาหกรรมนี้ไม่แพ้กัน

อีกด้านหนึ่งประเด็นเรื่อง สิทธิมนุษยชนทางดิจิทัล ให้โยงกับโครงสร้าง Digital platform และห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล (digital supply chain) ให้ชัดขึ้น เพราะงานวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนส่วนใหญ่มักยังโฟกัสกับประเด็นแบบเดิม ไม่ได้อธิบายปฏิสัมพันธ์สมัยใหม่ระหว่างสิทธิแรงงาน การควบคุมแพลตฟอร์มข้ามชาติ และข้อจำกัดของกฎหมายรัฐชาติในยุคที่เศรษฐกิจมันไม่มีพรมแดนจริง ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรอัปเดตกฎหมายแรงงานให้ทันกับยุค Digital platform และ Global supply chain ที่การจ้างงานมันซับซ้อนกว่ารูปแบบโรงงานหรือสำนักงานแบบเดิม กฎหมายที่ควรครอบคลุมแรงงานในคลังสินค้า โรงงานรับจ้างผลิต ไปจนถึงฟรีแลนซ์หรือแรงงานบนแพลตฟอร์มที่ไม่มีสัญญาจ้างเป็นทางการ ที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สวัสดิการ ประกันสังคม และการคุ้มครองด้านความปลอดภัยเหมือนพนักงานประจำ เพื่อไม่ให้แรงงานกลุ่มนี้กลายเป็นพื้นที่สีเทาที่ทุนจะกดค่าแรงได้ตามใจ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรมีการผลักดันกิจกรรมสร้างความรู้กับผู้บริโภค ทั้งในมหาวิทยาลัย โรงเรียน หรือออนไลน์ เพื่อให้เห็นว่าเบื้องหลังเสื้อผ้า หรือของใช้ราคาถูกมาก ๆ บน Digital platform ที่แล่นมากับอะไรบ้าง ตั้งแต่ค่าแรงที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ชั่วโมงทำงานที่ยาวเหยียด ไปจนถึงกรณีแรงงานบังคับในบางพื้นที่ เพื่อให้ผู้บริโภคได้เลือกอย่างมีจริยธรรมมากขึ้น

อีกทั้ง ภาคธุรกิจไทยเองก็ควรพัฒนาเครื่องมือหรือมาตรฐานตรวจสอบความโปร่งใสในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างจุดขายด้านความยั่งยืนในตลาด E-commerce ต่างประเทศ ไม่ใช่แค่แข่งขันด้วยราคาถูกอย่างเดียว แต่แข่งขันด้วยความรับผิดชอบต่อ Labour Rights และความเป็นธรรมต่อแรงงานด้วย

จากข้อสรุปและการอภิปรายผลทั้งหมด จะเห็นว่า Temu ไม่ได้เป็นแค่ Digital platform อีคอมเมิร์ซจีนที่โตไวในระดับโลกเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของเศรษฐกิจจีนยุคใหม่ที่เอากลไกตลาดเสรีมาขยายอำนาจทุนจีนในตลาดโลกอย่างเต็มที่ อีกทั้งภายใต้รัฐที่ยังคุมเข้มแรงงานภายในประเทศ และใช้ข้อได้เปรียบจาก Global supply chain ที่ไม่มีมาตรฐานแรงงานเท่าเทียมกัน ผลก็คือ Temu จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของของถูก เข้าถึงง่าย ส่งเร็ว แต่เบื้องหลังกลับเต็มไปด้วยแรงงานที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ไม่ดี ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ ก็ไม่ได้อธิบายทุกอย่างได้หมด เพราะพูดถึงการเปิดตลาด การแข่งขันเสรี แต่ไม่ได้แตะถึงรัฐที่ปกครองแบบจีน ที่พร้อมแทรกแซงแรงงาน สื่อ และข้อมูลภายในประเทศ และขณะเดียวกัน Labour Rights ก็ยังอ่อนเกิน ทุนดิจิทัลที่พยายามไล่ล่ากำไรโดยไม่สนใจผลกระทบต่อแรงงาน โดยเฉพาะใน ห่วงโซ่อุปทานอย่างกรณีศึกษาโรงงานในจีน ที่ไม่มีมาตรฐานแรงงานที่ดี ผลคือเราจึงเห็นปัญหาการ ละเมิดสิทธิแรงงานตั้งแต่ค่าจ้างต่ำ ชั่วโมงทำงานเกินกฎหมาย ไปจนถึงแรงงานบังคับ

บรรณานุกรม

- AB, G. L. (2024). Ultrafast fashion suppliers and workers.
<https://www.globalworks.se/wp-content/uploads/2024/10/ultrafast-fashion-suppliers-and-workers.pdf>
- ACFTU. (2008). *Constitution of the Chinese trade unions (Amendment) adopted on 21 October 2008 at the 15th National Congress of Chinese Trade Unions*.
- Adam Formby, M. S. (2024). The Global Disappearance of Decent Work? Precarity, Exploitation, and Work-Based Harms in the Neoliberal Era. *Social Inclusion*, pp. 3-7. <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/view/8755/3829>
- Adam Formby, M. S. (2024). The Global Disappearance of Decent Work? Precarity, Exploitation, and Work-Based Harms in the Neoliberal Era. *Social Inclusion*, pp. 1-2.
- Administration, I. T. (2023). China - eCommerce. U.S. Department of Commerce. Retrieved from <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/china-ecommerce>
- AP, L. S. (2025). Senior managers from Shein and its rival Temu were summoned to the UK's. <https://www.euronews.com/business/2025/01/08>
- Bicker, L. (2025). The truth behind your \$12 dress: Inside the Chinese factories fuelling Shein's success. <https://www.bbc.com/news/articles/cdrylgvr77jo>
- Chan, W. (2022). *Chinese behemoth Pinduoduo to take on Amazon in US – with even worse labor practices*.
<https://www.theguardian.com/technology/2022/aug/25/pinduoduo>
- Commission, U.–C. E. (2023). *Shein, Temu, and Chinese E-Commerce: Data Risks, Sourcing Violations, and Trade Loopholes*.
<https://www.uscc.gov/sites/default/files/2023>
- Communist, P. C. (2023). Fast Fashion and the Uyghur Genocide: Interim Findings.
<https://selectcommitteeontheccp.house.gov/fast-fashion-and-the-uyghur-genocide-interim-findings.pdf>

Cramer-Flood, E. (2022). China Ecommerce Forecast 2022.

<https://www.emarketer.com/content/china-ecommerce-forecast-2022>

Deppen, L. (2025). *Temu pursues 'local fulfillment' to dodge tariffs.*

<https://www.supplychaindive.com/news/temu-walks-back-price-increases>

Development, U. N. (2021). Global E-Commerce Jumps to \$26.7 Trillion, Covid-19

Boosts Online Retail Sales. <https://unctad.org/press-material/global>

Dixit, P. (2024). Competitive Analysis Of Global E-Commerce Platforms: A.

<https://kuey.net/index.php/kuey/article/download/9162/6957/17507>

Eugenio Falcone, J. K. (2019). Supply chain technologies, interorganizational network

and firm performance: A case study of Alibaba Group and Cainiao. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, p.2

Eyáll, T., Aguilar, J., & Vázquez, R. (2022). The logistics of neoliberal slavery: legal

production of illegality. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, pp. 2-4.

Fan, L. (2021). *The Forming of E-platform-driven Flexible Specialisation: How E-*

commerce Platforms Have Changed China's Garment Industry Supply Chains and Labour Relations. <https://journals.openedition.org/chinaperspectives>

Feng, Y. (2024). The impact of the new online trading platform Temu's influence on

current market. *Highlights in Business, Economics and Management FMIBM*,p.12

Gruet, S. (2023). Temu shoppers risk buying items made by forced labour, MP warns.

Retrieved from <https://www.bbc.com/news/business-67752413>

HADERO, H. (7, June 23, 2023). *Congressional report says there's an extremely high*

risk Temu's supply chains have forced labor. <https://apnews.com>

Hao Zhang, K. L. (2019). Labor control in the gig economy: Evidence from Uber in

China. *Labor control in the gig economy: Evidence from Uber in China*, pp. 574–596 .

Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*.

https://prattclif.com/economy/money_files/harvey_a_brief_history_of_neoliberalism.pdf

Hastings, R. (2022). Shein: Fast-fashion workers paid 3p per garment for 18-hour days, undercover filming reveals. <https://inews.co.uk/news/consumer>

Hathaway, T. (2020). *Neoliberalism as Corporate Power*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1024529420910382>

Hengle Qin, J. D. (2022). JD.com: Operations Research Algorithms Drive Intelligent Warehouse Robots to Work. *Interfaces (INFORMS Journal on Applied Analytics)*, pp. 42 - 55

Hofman, B. (2018). Reflections on forty years of China's reforms. Retrieved from <https://blogs.worldbank.org/en/eastasiapacific/reflections>

Intelligence, M. (2025). China Payment Market Size & Share Analysis - Growth Trends & Forecasts (2025 - 2030)

Jeb Sprague, S. S. (2020). *Transnational Amazon: Labor Exploitation and the Rise of E-Commerce in South Asia*.

Jiayang Fan. (2018). How E-Commerce Is Transforming Rural China. *The New Yorker*, pp. 3-4.

Kaufman, N. (2023). Shein, Temu, and Chinese e-Commerce: Data Risks, Sourcing. https://www.uscc.gov/sites/default/files/2023-04/Issue_Brief

Kollbrunner, T. (2021). Toiling away for Shein Looking behind the shiny facade of the Chinese "ultra-fast fashion" <https://stories.publiceye.ch/en/shein>

Lauing, J. (2024). 14 Staggering Amazon Statistics You Need to Know in 2024: Daily Sales, Market Share, and More. <https://www.junglescout.com/resources/articles>

Liu, J. (2021). *Research on the Business Strategy and Deficiency of the Fast Fashion Industry to Enhance Development - a Case Study of Shein*.
[file:///C:/Users/sudru/Downloads \(1\).pdf](file:///C:/Users/sudru/Downloads%20(1).pdf)

Lu-Hai Liang, G. D. (2024). *Billionaire Temu founder's reign as China's richest person is over just weeks after it began*. <https://www.businessinsider.com/fabulous-life>

- Lund, G. (2024). Retrieved from <https://www.globalworks.se/wp-content/uploads/2024/11/ultra-fast-fashion-the-role-of-the-party-state.pdf>
- Ma, Y. (2024). Share of livestreaming e-commerce in online shopping China 2017-2023. <https://www.statista.com/statistics/1192066/china>
- Magnusson, S. B. (2024). <https://www.globalworks.se/wp-content/uploads/2024/10/ultrafast-fashion-suppliers-and-workers.pdf>
- Markets, D. (2024). 电商行业深度报告：平台出海大年，阿里拼多多鏖战 TEMU. https://pdf.dfcfw.com/pdf/H3_AP202401291619253774_1.pdf
- Meng, J. W. (2024). Unregulated Flexibility and the Multiplication of Labour: Work in. *Social Inclusion*, pp. 3-5.
- Minyi Li, C. T. (2021). A Case Study of Pinduoduo Strategy Based on SWOT Analysis. *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume, pp. 341-342.
- Mohammed, S. (2025). *Temu's Market Disruption: Reshaping Global E-commerce*. <https://shahmm.medium.com/temus-market-disruption>
- Neal, A. C. (2016). *Implementing ILO Fundamental Labour Rights in China: A Sensitive Meeting of Form and Substance?* [file:///C:/Users/sudru/Downloads/327955_1_En_2_Chapter_Author%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/sudru/Downloads/327955_1_En_2_Chapter_Author%20(3).pdf)
- Nicholas Kaufman, P. A. (2023). Shein, Temu, and Chinese e-Commerce: Data Risks, Sourcing Violations, and Trade Loopholes. p.5 <https://www.uscc.gov/sites/default/files/2023-04>
- O'Dell, H. (2023). *The cost of Shein and Temu's low prices*. <https://globalaffairs.org/commentary-and-analysis/blogs>
- Organization, I. L. (2008). https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@asia/@ro-bangkok/documents/publication/wcms_098257.pdf
- Organization., I. L. (2024). *International Labour Organization (ILO) and All-China Federation of Trade Unions (ACFTU) expand cooperation to advance Decent Work in China*. ILO. .

- Party, T. S. (2023). *Fast Fashion and the Uyghur Genocide: Interim Findings*.
<https://selectcommitteeontheccp.house.gov>
- Prasso, S. (2023). Temu, owned by PDD Holdings, which operates Chinese e-commerce site Pinduoduo, launched in the U.S. in September and quickly became the most downloaded app on Apple's U.S. App Store. (SOPA Images/LightRocket via Getty Images). <https://www.latimes.com/business/story/2023-06-15/temu>
- Qiu, X. Z. (2023). *The 996 Working Pattern in Chinese Internet Firms: How Hegemonic Despotism Promotes Long Working Hours for Employees*.
<https://journals.openedition.org/chinaperspectives>
- Reuters. (2021). *Pinduoduo faces labour probe after employee death-newspaper*.
<https://www.reuters.com/world/china/pinduoduo-faces-labour-probe>
- Sentance, R. (2024). The rise of Pinduoduo: How a group buying app grew to rival Alibaba. <https://econsultancy.com/pinduoduo-growth-story-china>
- Springer, S. (2016). *The Discourse of Neoliberalism: An Anatomy of a Powerful Idea*.
file:///C:/Users/sudru/Downloads/Discourse_of_Neoliberalism_An_Anatom.pdf
- Stefan Brehm, H. M. (2024). *WAREHOUSE WORKERS AND OFFICE STAFF LOSING THE GAME IN ULTRA-FAST FASHION Labour and Human Rights Risks at Shein and Temu in China*. <https://www.globalworks.se>
- Sun, J. (2024). *Breaking new ground: How Chinese e-commerce giants are challenging Western markets*. CKGSB Knowledge.
<https://english.ckgsb.edu.cn/knowledge/article/breaking-new>
- Tulin Dzhengiz, T. H. (2023). *(Un)Sustainable transitions towards fast and ultra-fast fashion*. <https://fashionandtextiles.springeropen.com/articles/10.1186/s40691>
- Wang, F. L. (2021). Internet Platform Employment in China : Legal Challenges and Implications for Gig Workers through the Lens of Court Decisions. *Relations Industrielles*, pp. 541–564.
- WEALTH, T. S. (2024). Temu แอปช้อปปิ้งยักษ์จากจีนได้เวลาบุกไทย! พ่อค้าแม่ค้าอีคอมเมิร์ซไทยเตรียมรับมือสินค้าจีนราคาถูก. <https://thestandard.co/temu-hit-thailand>

Xu, X. (2011). Neoliberalism and Governance in China. <https://www.sant.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2023>

Yuan, J. (. (2024). The many histories of Alibaba: Theories and practices of the political economy in China. *Communication and the Public*, p. 13.

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2025). รัฐบาลทรมานปีพิจารณาเพิ่ม “ซีอิน-เทมู” ในรายชื่อบริษัทใช้แรงงานบังคับ. <https://www.infoquest.co.th/2025/467342>

田喆. (2023). 复旦发展研究院：全球治理研究专题.

https://fddi.fudan.edu.cn/_t2515/cc/9a/c21253a511130/page.htm

